

Riksdagens snabbprotokoll

2025/26:96

Tisdagen den 24 mars

Kl. 13.00–15.44

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte den 19 mars

Anf. 1 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Europeiska rådet träffades i torsdags i förra veckan för det årliga vårtoppmötet, som av tradition brukar ägna extra uppmärksamhet åt olika ekonomiska frågor. Så var det även i år. Mer specifikt var det den akuta energifrågan som tog det mesta av det utrymmet. Som så ofta tog också det omedelbara överhanden över det mer långsiktiga. Det handlade denna gång alltså mer om kris och krig än om klimat och konkurrenskraft, är jag rädd.

Före mötet hölls som vanligt ett förmöte om migrationsfrågor. Vi diskuterade behovet av en ändring i flyktkonventionens riktlinjer så att de inte tillåts stå i vägen för att döma till exempel våldtäktsmän till utvisning. Sverige har ju ett nyligen inträffat fall där en 16-årig flicka våldtogs men där våldtäkten inte ansågs grov nog för att kunna leda till utvisning från Sverige av gärningsmannen.

Det är en helt orimlig ordning att kriminella ska kunna gömma sig bakom konventionens flyktstatus. Svensk och europeisk gästfrihet ska inte gälla våldtäktsmän. Sverige fick stöd för den uppfattningen, och vi kommer att fortsätta driva den här frågan. Det ligger i allas intresse att viktiga konventioner inte tillämpas på ett orimligt sätt. Det handlar alltså inte om att riva upp utan tvärtom om att säkra både förtroende och legitimitet för folkrätten.

Själva mötet inleddes sedan med en diskussion om Ukraina. President Volodymyr Zelenskyj deltog den här gången över länk.

Den överskuggande frågan handlade om Ungerns och Slovakiens blockering av stödpaketet om 90 miljarder euro, det som beslutades i december. Trots en i det närmaste öronbedövande kritik från oss andra höll den ungerske och den slovakiske premiärministern emot de beslut som hade behövts för att få stödet på plats. Vi vet inte vad som blir de långsiktiga konsekvenserna av det här agerandet, men vi vet att det är skadligt för Ukraina och för europeisk trovärdighet.

Ungern sa att de kommer att blockera lånet till Ukraina tills den ryska oljan till Ungern åter flödar genom Druzhba-rörledningen, som Ryssland har bombat sönder i Ukraina. Kommissionen för nu diskussioner med Ukraina om att skicka ett expertteam för att bistå med reparationerna. Till denna grupp har också Sverige erbjudit ingenjörskompetens. Vi gör vad vi kan, men sannolikt saknas det möjlighet att komma framåt före valet i Ungern den 12 april.

Diskussionen om Mellanöstern präglades av oro för de pågående våldsamheterna och de uppenbara riskerna för spridningseffekter i regionen. Irans attacker mot sina grannländer fördömdes samtidigt som alla parter manades till de-eskalering, återhållsamhet, fri passage genom Hormuzsundet och respekt för mänskliga rättigheter.

Många konstaterade det uppenbara: EU har mycket begränsade möjligheter att spela roll i den pågående konflikten. Vad vi däremot kan och måste göra är att hantera effekterna på våra egna ekonomier och säkerheten för våra egna medborgare. Det gäller inte minst energi och handel och att noga följa risken för nya migrationsströmmar.

Det finns uppenbara risker, men det finns också en beslutsamhet i EU-kretsen om att erfarenheterna från migrationskrisen 2015 inte får upprepas. Regeringen har tillsammans med likasinnade drivit på för en striktare migrationspolitik så att vi står bättre rustade nu än då, men mer kommer ändå att behöva göras.

Den andra stora frågan var naturligtvis Europas energipriser.

Redan när vi möttes på det informella mötet i februari dominerades diskussionen av en grupp länder anförda av Italiens premiärminister Meloni. De argumenterade för att EU:s klimatpolitik, särskilt utsläppshandelssystemet ETS, riskerar att lägga krokben för tillväxt och konkurrenskraft.

Ett välvilligt sätt att se på det här är att länder som kommer från ett stort fossilberoende har en längre omställningsresa och kan behöva vissa lättnader för att klara de reformer som krävs. Men ärligt talat har det funnits rätt mycket tid att ställa om eftersom hela utsläppshandelssystemet har funnits i över 20 år.

De länder, inklusive Sverige, som har kommit längre i omställningen har dessutom nu för tiden en

industri som bygger sin konkurrenskraft och sina affärsmodeller på bland annat den gröna omställningen. Vi har redan betalat en stor del av omställningspriset, och vinsterna skulle gå förlorade om vi nu backade bandet.

EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen framhöll också att vår konsumtion av naturgas har minskat med 100 miljarder kubikmeter tack vare just utsläppshandelssystemet. Utan det hade den nuvarande situationen i Europa varit ännu värre. Då hade vi haft ett långt större strategiskt beroende av fossila bränslen och därmed sämre förutsättningar att hantera den prisosäkerhet som vi ser i dag.

Det fattades inga formella beslut vid mötet, men kommissionen ska nu lägga fram ett lagstiftningspaket med olika åtgärder som ska försöka lindra den svåra situationen som råder för många länder samtidigt som klimatramverket bibehålls.

Från svenskt håll drev vi på både inför och under mötet i frågan om flaskhalsintäkter. Något förenklat – alla kanske inte dagligen tänker på flaskhalsintäkter – handlar det om att förklara varför kommissionens förslag att ta en fjärdedel av de pengar som svenska elkonsumenterna har betalat in och använda dem för gemensamma europeiska projekt inte är acceptabelt. Det skulle handla om omkring 5 miljarder kronor varje år, pengar som har betalats av svenska elkonsumenterna på grund av stora prisskillnader mellan norra och södra Sverige som i sin tur beror på att vi har introducerat de elprisområden som EU har krävt. Det här är pengar som Sverige ska behålla och använda för att gynna hårt arbetande familjer och företag i Sverige och lätta deras börda efter svåra inflationsår och för att bygga ut de svenska näten.

Vi lade mycket kraft på den här frågan och lyckades få en skrivning i slutsatserna som tar hänsyn till vår speciella situation och som ger oss mycket goda förutsättningar i de fortsatta konkreta förhandlingarna i rådet.

Det mesta av de ekonomiska frågorna hade behandlats i förberedelserna inför mötet och diskuterades inte i detalj, men vi i Sverige har goda skäl att vara nöjda. Slutsatstexten innebär att vi tydligt växlar upp när det gäller att förverkliga den inre marknaden och Europas konkurrenskraft i stort.

Det handlar till exempel om förslaget om en 28:e bolagsregim, som presenterades precis före mötet, och att göra framsteg i spar- och investeringsunionen – det som vi tidigare kallade kapitalmarknadsunionen – för att stärka Europas företags tillgång till riskvilligt kapital.

Regeringen har också varit pådrivande i arbetet med att förenkla EU:s regelverk. Svenska och europeiska företag behöver enklare regler som är enklare att förstå och följa. Det här arbetet är som vi alla vet långtifrån avslutat. Vi har hittills sett tio förenklingspaket, eller omnibussar, som det heter på EU-språk. Vi vill se betydligt fler och inom fler områden. Min uppmaning och min inbjudan till alla riksdagens partier att bistå i det arbetet står alltså fast.

Under eurotoppmötet fick vi på kvällen besök av Europeiska centralbankens ordförande Christine Lagarde, som tidigare samma dag hade meddelat att ECB lämnar sina styrräntor oförändrade. Hon redogjorde för sin syn på det ekonomiska läget och sa att omvärldsläget gör utsikterna betydligt osäkrare än tidigare. Fokus måste nu vara träffsäkra åtgärder som är temporära, inte minst när många länder dessutom har offentliga finanser i ett mycket sämre skick än vi har här i Sverige.

Hennes inlägg understryker ytterligare det jag har sagt tidigare, alltså att vi nu måste göra allt rätt på hemmaplan. Vi råder inte över vare sig råvarupriser i världen eller krig och fred i Mellanöstern, men vi måste göra allt rätt här hemma. Vi kan inte hänge oss åt ekonomiska experiment eller tro och hoppas att det mesta går bra ändå. Nu måste vi hålla kursen, vattna där det växer och fokusera på att få igång de ekonomiska hjulen igen.

Planen var att vi vid mötet även skulle diskutera EU:s långtidsbudget, MFF, men efter 14 timmars förhandlingar om de frågor som jag just redogjorde för och en lunch med FN:s generalsekreterare António Guterres valde rådets ordförande António Costa att skjuta just den frågan till nästa möte.

Därmed är jag färdig med redogörelsen från mötet, herr talman.
(Applåder)

I detta anförande instämde Fredrik Ahlstedt och Ann-Sofie Alm (båda M).

Anf. 2 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Det finns mycket viktigt att ta upp från EU-toppmötet, inte minst att Ungerns auktoritära högerledare Viktor Orbán stoppade pengarna till Ukraina. Detta är pengar som EU:s ledare var överens om redan i december.

En annan sak är uppgifterna om att samma Orbán har haft en direktlina med Kreml under EU-toppmötena. Jag utgår från att EU nu måste hitta något sätt att runda Orbáns veto och sätta stopp för att Putins man i EU ska kunna fortsätta att gå Rysslands ärenden i Europeiska rådet.

Detta EU-toppmöte skulle handla om konkurrenskraft, men det dominerades än en gång av nya krig och kriser. Jag vill koncentrera mig på det som berör oss närmast här hemma i Sverige, alltså de stigande energipriser som inte minst är en följd av kriget i Mellanöstern. På en presskonferens så sent som i går sa statsministern att det efter mötet i rådet nu är klart att svenska flaskhalsintäkter inte ska skickas till EU samt att de ska kunna användas flexibelt i Sverige.

Vi pratar nu om 85 miljarder. Det är en välkommen utveckling, men statsministerns uttalande verkar i bästa fall vara väldigt optimistiskt och i värsta fall vilseledande. Betyder rådets slutsats verkligen att vi kan använda dessa 85 miljarder som vi vill till svenska hushåll?

Anf. 3 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tar frågan om Ungern först. Som jag sa var det mycket hårda ord från väldigt många under det pågående råds-mötet. Tyvärr var nog ganska få förvånade över Ungerns ställningstaganden. De har ändrat ett beslut som de var med och fattade tidigare och skyller på en – av Ryssland – förstörd pipeline.

Samtidigt tror jag att de allra flesta också tänkte att vi inte vill bli rekvisita i ett ungerskt val. Ingen vill hjälpa till att spela ett slags roll i Ungerns inrikespolitik, och därför finns det just nu en känsla av att det här valet måste passera innan nästa ställningstagande gentemot Ungern kan tas.

Som alla vet är fördraget som det är – det är inte skrivet för en situation där ett land systematiskt blockerar beslutsfattandet på det här sättet. Man kan väl säga att tålamodet verkligen börjar tryta hos många länder. Vi får se vilka konsekvenser det får, och vi får se vem som representerar Ungern på nästa toppmöte.

När det gäller rådets slutsatser är de alltid skrivna med breda penseldrag, så det står inte exakt så. Jag sa också att vi har fått goda förutsättningar. De yttersta, konkreta, detaljerade besluten om exakt vad länder får göra fattas dock på råds-mötet i energiministerkretsen och först därefter när enskilda länder skickar in ansökningar till EU-kommissionen och begär att få göra saker och ting som inte är självklara.

Det som är klart är att EU inte kommer att lägga beslag på de svenska flaskhalsintäkterna. Exakt vilken rådighet Sverige kommer att ha utanför regelverket dessutom kunna använda dem för andra syften än vad reglerna föreskriver är inte klart än, men ordet flexibilitet antyder att det kommer att finnas möjligheter.

Anf. 4 MATILDA ERNKRANS (S):

Herr talman! Statsministern ägnar ofta sin tid åt att berätta om hur saker och ting är och vad andra gör men väldigt lite om vad han själv konkret gör och levererar.

Rådsslutsatserna i den här frågan är en välkommen utveckling, men redan nu kan statsministern alltså inte riktigt bekräfta det han sa så sent som i går. I det här fallet är det ju så att Europeiska rådet inte lagstiftar, utan det gör rådet och Europaparlamentet gemensamt.

Kommer kommissionen att lägga fram ett nytt förslag? Hur har statsministern då säkrat att det finns en kvalificerad majoritet i rådet för den svenska positionen? Vilka kontakter har tagits med Europaparlamentet för att säkra att en majoritet där inte har en annan inställning?

Hur har Kristersson säkrat att det konkreta resultatet blir det som statsministern nu har lovat, alltså att svenska flaskhalsintäkter inte ska skickas till EU och att vi kan använda dessa 85 miljarder till svensk energiförsörjning och svenska hushåll?

Anf. 5 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag sa fanns det alltså ett akut hot om att man explicit skulle öppna upp för att använda nationella flaskhalsintäkter – varav Sverige står för lejonparten i hela Europa – och ta dem till andra länder

som har problem i sin överföringsförmåga, till exempel Tyskland och Polen. Det hotet är explicit avvärjt.

Nästa fråga är: Kommer vi själva att kunna använda en del av de här 85 miljarder kronorna till andra saker än vad det grundläggande regelverket beskriver, nämligen att bygga ut kapaciteten, eller kommer vi som förra gången att tillfälligtvis kunna använda dem till att kompensera svenska elkonsumenter? Det kommer att kräva ytterligare beslut, och något annat har jag heller aldrig sagt.

(Applåder)

Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Inledningsvis vill vi från Sverigedemokraternas sida välkomna den överenskommelse som finns kring flaskhalsintäkterna. Att förslaget om att dessa intäkter skulle tillfalla andra länders energi nu är begravt är ytterst positivt. Vi ser också gärna en möjlighet att använda de här pengarna friare och att man då skulle kunna använda dem för att producera mer energi och inte enbart för att bygga ut näten.

Herr talman! De senaste veckorna har vi märkt av hur pass känsliga de globala handelssystemen är och vad som kan hända om det uppstår problem på ett ställe – och den situationen har vi ju nu. Det är uppenbart att situationen är väldigt volatil. I går lät det som en så kallad TACO från Donald Trump. I dag har vi sett nya stridigheter, och oljepriset som föll i går stiger ju i dag.

Det är positivt att regeringen och Sverigedemokraterna visar handlingskraft. Vi ser nu förslag i vår budgeten om att sänka skatterna på drivmedel, vilket är till gagn för såväl hushåll som lantbruk, skogsbruk och många andra företag. Det är positivt. Samtidigt kan Sverige inte sänka skatten mer än vi nu har kommit överens om.

Är det här någonting som diskuterades på råds-mötet och någonting som statsministern förväntar sig kan komma in i verktygslådan från kommissionen – att länderna åtminstone tillfälligt får ökad frihet att sänka skatterna på drivmedel?

I detta anförande instämde Erik Hellsborn (SD).

Anf. 7 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det enkla svaret är: Ja, det finns en sådan förväntan. Jag tycker inte att det fanns någonting i kommissionens sätt att resonera som på något sätt uteslöt det.

Däremot finns det ju, som alla förstår, statsfinansiella restriktioner i ett antal länder. Den här gången pratar vi alltså om möjligheten att agera på egen bekostnad, inte på andras bekostnad. Ett antal länder har dock helt enkelt betydande restriktioner i sina egna makroekonomier. Jag går inte in på enskilda länder, men jag tror att en del sitter i väldigt tuffa beslutssituationer. Antingen behöver de öka sin statsskuld ännu mer – oklart för hur lång tid – eller få väldigt missnöjda bränsle- och elkonsumenter, som hamnar i ett läge som

de inte kan påverka över huvud taget. Det är alltså en otroligt svår situation.

Jag tror att de flesta förstår att det grundläggande problemet här inte enbart är nät och distribution. Att elen kan flöda är i grund och botten bra – om det finns tillräcklig produktion, förstås. Och det är ju det stora bekymret, det vill säga att det är för många länder som tycker att man ska lösa problemen genom att bygga ut näten och för få som är beredda att själva bidra med att bygga ut en fossilfri, stabil elproduktion i sina egna länder.

Det ena är att det tar tid och inte löser några akuta energikriser någonstans, och det andra är att man i så fall måste fatta helt nya sorters beslut. Om man tar bort såväl rysk gas och olja som gas och olja från Gulfen återstår i princip kärnkraft eller att satsa på väldigt stora mängder förnybar energi och hoppas att det inte skapar problem när det inte blåser och så vidare. Som alla förstår har olika länder dessutom lite olika förutsättningar för detta; det är trots allt olika blåsigt och soligt i olika länder. Men att bygga ny produktionskapacitet är helt avgörande.

För svensk del är det ironiskt att vi i södra Sverige nu blir beroende av priset på naturgas, trots att nästan ingen svensk har egen erfarenhet av el gjord på gas. Det går inte.

Anf. 8 MARTIN KINNUNEN (SD):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret.

Det är positivt om möjligheten till större skattesänkningar kan komma in i verktygslådan så att vi inte får en situation där det tar åtskilliga månader. Förhoppningsvis blir krisen inte så långvarig, men sist tog ju den svenska ansökan väldigt lång tid. Det är positivt om det kan gå snabbare den här gången.

En annan produkt som är väldigt viktig när det kommer till vårt lantbruk är gödselmedel, som i högsta grad berörs av såväl gaspriser som tillgången på en hel del råvaror, och gödselmedel behövs ju om befolkningen i världen inte ska svälta. Här har vi nya styrmedel på EU-nivå. Vi har nya sanktioner på EU-nivå som har drivit priserna uppåt. En möjlighet att få till stånd en sänkning vore att göra ett åtminstone tillfälligt undantag när det kommer till CBAM-förordningen, de så kallade koldioxidtullarna. Är det en fråga som har varit uppe för diskussion?

Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag instämmer i beskrivningen att de stigande kostnaderna vållar problem. Det är ett antal saker som verkligen påverkas snabbt av stigande världsmarknadspriser. Just den frågan var inte explicit uppe, men om Sverige på olika sätt kan verka för lättnader under en pågående krissituation är det klart att vi ska undersöka det.

Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Jag vill börja med Ungern och Viktor Orbán, som än en gång har blockerat vårt stöd till

Ukraina – något som flera av oss ledamöter varnade för.

Samtidigt har det framkommit att Ungerns utrikesminister Péter Szijjártó flera gånger har ringt till Rysslands utrikesminister Lavrov mitt under pågående EU-möte. Ungerns utrikesminister har också besökt Moskva inte mindre än 16 gånger sedan Rysslands folkrättsvidriga, fullskaliga attack på Ukraina. Den senaste gången var så sent som den 4 mars.

I praktiken har Ryssland vetat mer om vad som sker på EU-mötena än vad jag som riksdagsledamot har gjort. I praktiken har Ungern agerat som en spion – en trojansk häst rakt in i EU. Jag undrar vad statsministern anser om Ungerns agerande och vilka åtgärder vi ska vidta mot detta illojala och i praktiken, i och med att man servar Ryssland, fientliga land.

Jag går över till Mellanöstern. Jag tror att vi har riktat alldeles för lite fokus mot vad som sker i Libanon, där Israels markinvasion rullar på. Bomber faller över landet, och det ser ut som att Israel vill skapa ett nytt totalförstört land – givetvis i strid med folkrätten. Precis som man hävdade att alla palestinier i Gaza stöder Hamas pumpar man nu ut bilden att alla libaneser stöder Hizbollah, trots att det inte är ens i närheten av sant.

I punkt efter punkt i slutsatserna ser vi att språket mot Israel har försvagats eller till och med försvunnit. Jag undrar varför EU-ledarna har så otroligt svårt att kritisera Israels regering för dess brott mot folkrätten. Än värre blir det när man tittar på USA. Trots att landet är ansvarigt för och har startat kriget mot Iran, vars konsekvenser statsministern nu oroar sig för, står någon kritik mot USA inte att finna i slutsatserna eller i statsministerns anförande.

Anf. 11 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det var flera olika saker som togs upp, och jag börjar med Ungern.

Uppgifterna är inte bekräftade, men de är oroväckande; det är ingen tvekan om den saken. Jag tror inte att någon vet exakt vad som har gjorts. De flesta av oss brukar inte kommentera saker innan vi vet att de är sanna. Att Donald Tusk konstaterar att han för egen del brukar vara ganska varsam med vad han säger kan väl ge en fingervisning om vad i alla fall han misstänker gällande vilken information som kan föras vidare.

Det här i sig var inte uppe vid själva EU-toppmötet, men redan när Ungern under de tidiga dagarna av sitt eget ordförandeskap åkte till Moskva var det många länder som påpekade att ordförandeskapet inte har något mandat, i något avseende, att tala för EU där. Före valet i Ungern tror jag dock inte att det kommer att hända någonting mer i den här frågan. Snarare ser man risken att dras in och bli ett slagträ i ungersk inrikespolitisk debatt, vilket inte skulle gynna oss.

När det gäller Mellanöstern har vi pratat om det här förut: Vi är inte mer eniga i breda Mellanösternfrågor än vad vi är, och det återspeglas gång på gång i slutsatsexterna. Just nu var det dessutom Iran som var i centrum, och när det gäller konsekvensfrågorna – alltså

riskerna för världshandeln, energipriser och spridning av säkerhetshot – kan man väl säga att det finns en väldig enighet. När det gäller den grundläggande frågan uppfattar jag att många länder står ungefär där vi står, det vill säga att man anser att Irans regim är farlig för sitt eget lands befolkning och för andra länder. Få kommer att sörja den, som man brukar säga.

Samtidigt är detta inte förenligt med en traditionell syn på folkrätten. Hur kriget slutar kommer i praktiken att avgöra hur vi kommer att se på legitimiteten i detta, och just nu är risken att det här drar ut väsentligt mycket mer på tiden än vad man hade hoppats.

Anf. 12 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Folkrätten utmanas ju nu, och den utmanas av ledare som vill göra det utan att få några konsekvenser. Därför måste statsministern och Sverige stå upp för folkrätten. Vi kan inte relativisera utifrån vem som begår brott mot folkrätten, utan vi måste stå upp för folkrätten oavsett vilket land det handlar om, hur kriget slutar eller vilken annan formulering man använder.

USA:s och Israels attacker är inte förenliga med folkrätten. Det är inte heller Irans svar. Båda delarna drabbar civilbefolkningen i regionen. Folkrätten handlar om att i alla lägen stå upp för civilbefolkningen mot de här krigshandlingarna, och det måste vi klara av att göra.

Herr talman! Vinner Viktor Orbán det ungerska valet, i så fall sannolikt med hjälp av en rysk påverkansoperation, måste tunga åtgärder sättas in mot hans regering. Liket det ryska styret är den ungerska regimen en kleptokrati som gynnar sig själv, som Financial Times konstaterade. Det räcker inte med en trivsamt brevväxling mellan Bryssel och Budapest, utan nu måste man faktiskt på allvar vidta åtgärder mot Viktor Orbán.

Anf. 13 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är väldigt få – nästan ingen – som säger att det här är förenligt med folkrätten. Det är inte heller någon som tycker att den iranska regimen är förenlig med folkrätten. Det är väldigt få som vill fördöma dem som nu hoppas på en förändring i Iran.

Här finns det konkurrerande intressen, och man kan dra den pragmatiska slutsatsen att det är väldigt svårt att åstadkomma de resultat som man skulle vilja se – även om man accepterar dem på det här sättet. Det ser vi antagligen just nu.

Det finns stor risk för spridning till andra ställen och för bredare konflikter där Europa än en gång blir collateral damage i det hela. Det finns väldigt stora risker med detta; det ska inte förminska på något sätt.

När det gäller Ungern tror jag att vi just nu gör klokt i att invänta det ungerska valet den 12 april. Jag säger det än en gång: Från den svenska regeringens sida lägger vi oss självklart aldrig i andra länders inrikespolitiska val; de ska avgöras av landets befolkning. Efter den 12 april vet vi vilket Ungern vi kommer att ha att göra med i fortsättningen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 14 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Det går ju inte att låta bli att kommentera det här med oljeledningen som Ryssland sprängde. EU skickar nu teknisk personal för att hjälpa till att laga den. Den behöver naturligtvis lagas, men anledningen till att man gör det är att Ungern kräver detta för att godkänna de 90 miljarder som ju måste betalas ut till Ukraina.

Hur säkerställer vi att Ukraina får dessa 90 miljarder om detta spricker och Ungern ändå inte går med på att pengarna går till Ukraina?

Sverige driver detta med flyktingkonventionen. Jag hör vad statsministern säger om att det inte handlar om att riva upp utan om att säkra legitimiteten. Min fråga är: Hur ser de andra länderna på det här? Exempelvis Ungern vill ju också riva upp detta, dock kanske inte av samma skäl som Sverige. Jag skulle vilja höra hur diskussionerna går där.

Jag går vidare till synen på kriget mot Iran och på internationell rätt. Att det strider mot internationell rätt har vi konstaterat tidigare. Vi kan också konstatera att skrivningarna är väldigt olika – de är hårt fördömande gentemot Iran, vilket naturligtvis är korrekt, samtidigt som de är väldigt luddiga när det gäller USA. Man står ändå upp för den internationella rätten.

Jag håller med om att vi kommer att få se vad som händer efteråt när det gäller detta. Jag undrar dock om statsministern anser att vi är på väg att cementera en dubbel standard.

Kriget i Mellanöstern kommer ju förr eller senare att leda till en större migration. Hur ser beredskapen ut för den migrationen?

Anf. 15 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Man ska vara noga och säga att det handlar om laglig olja som flödade och som kommer att flöda igen. Det är inte så att EU försöker att åstadkomma leveranser av illegal olja. Detta är viktigt att ha sagt.

Ungern och Slovakien tillhör ju de länder som fortfarande är mycket beroende av rysk fossil energi, vilket hela Europa borde sluta att vara.

Det finns en paradox här. Beroendet av Ryssland är dåligt och leder nu till de här speciella konsekvenserna, eller svepskålen. Samtidigt finns ett mycket bredare beroende av olja och gas från Gulfländerna som får helt andra, mer prismässiga, konsekvenser.

Vad händer om pengarna inte skulle betalas ut just nu? Utan att vilja förminska frågan det minsta kan jag säga att 8,1 miljarder US-dollar via IMF gör att vi, såvitt jag förstår, inte står inför ett stup när det gäller Ukraina.

Valet i Ungern hålls den 12 april. Det är en hållpunkt. Jag är inte någon pipelineingenjör, men det sägs att det lär ta fem sex veckor att reparera ledningen. Det borde kunna gå vägen, men om det inte skulle gå vägen har vi samma stora problem som om vi över huvud

taget inte hade fattat beslutet om de 90 miljarderna. Det här är den huvudsakliga finansieringen för Ukraina som samhälle långsiktigt sett.

Jag går vidare till frågan om migration. Det är ett tjugotal länder som är med på de här mötena. Jag är väldigt säker på att det handlar om att säkerställa legitimiteten i konventionerna och rimligheten hemmavid. Det är inte rimligt att en person som döms för allvarliga brott enligt Europakonventionen tillåts stanna kvar därför att brottslingens anknytning till landet värderas högre än respekten för brottsoffret. Det är heller inte rimligt att den som har flyktingstatus ska kunna begå våldtäkt mot en 16-årig flicka utan att brottet anses grovt nog för att man ska kunna besluta om utvisning. Jag tror att detta strider mot människors rättsuppfattning, och det försämrar dessutom legitimiteten i konventionerna.
(Applåder)

I detta anförande instämde Ann-Sofie Alm (M).

Anf. 16 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Våldtäkt mot en 16-åring är ju alltid ett fruktansvärt och vidrigt brott – därom råder det inget tvivel. Det blir ändå intressant att följa utvecklingen när det gäller flyktingkonventionen.

Statsministern nämnde beroendet av olja och gas. Jag kan bara hålla med. Det är anmärkningsvärt att inte fler har hunnit längre med att ställa om.

Nu diskuterades inte budgeten, men jag vill ändå påminna om de otroligt viktiga frågor som rör jämställdhet. Det handlar dels om My Voice, My Choice och rätten till abort samt om att detta så småningom kommer in i budgeten så att det finns en säker finansiering för det, dels om att vi behåller jämställdhet som en viktig faktor när det gäller att titta på biståndet.

Anf. 17 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I de senare frågorna har vi inte alls ändrat uppfattning – vi hann bara inte med det på mötet. Det kommer garanterat tillbaka på nästa möte. Till Cyperns odelade glädje kommer långtidsbudgeten, som alltid skapar långa diskussioner, att ta nästa möte i anspråk.

Det man kan säga om energifrågan, som jag tycker är lite underrapporterad i Sverige, är att bristerna när det gäller permanent kapacitet i södra Sverige gör att gaspriserna får genomslag på svensk el. Det är absurt att det är på det sättet. Vi skapade oss tidigt ett system med vattenkraft, kärnkraft och andra förnybara energikällor som gjorde att vi i princip var nationellt energioberoende, men nu är det gasen som sätter priset på el i södra Sverige. Det sker långtifrån hela tiden, som i Italien, men alltför stor del av tiden. Därmed blir den dyrare. Så kan vi inte ha det i Sverige.

(Applåder)

Anf. 18 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Tack, statsministern, för återrapporten!

Som jag har nämnt några gånger tidigare tycker jag att Storbritanniens rapport, som sammanlänkar miljö, säkerhet och beredskap, blir alltmer tydlig och central för våra samtal. Detta visar sig inte minst i det som reflekteras i rådsslutsatserna. En rysk attack mot ett vattenkraftverk i Ukraina har resulterat i att olja förorenat den stora floden Dnestr, som också rinner genom Moldavien. Nu hotar detta Moldaviens främsta sötvattensskälla, som ger miljontals människor dricksvatten. Det här vattnet, som nu är kontaminerat, försörjer vanligtvis 80 procent av befolkningen i Moldavien.

Det står i rådsslutsatserna att Europeiska rådet fördömer detta, vilket är bra. Det står också att man är beredd att stödja Moldavien, vilket är bra. Min fråga handlar om mekanismerna för detta, och här blir ekocidfrågan relevant ännu en gång. Det är något som får växande stöd. Jag vet också att regeringen har en positiv syn på detta. Vem ska ta initiativ till att driva på och lyfta frågan till Romstadgan?

Det här är ett sätt att jobba med säkerhet proaktivt, innan skadan har skett. Vem är rättsligt ansvarig, och vem ska betala för att sanera och återupprätta säkerheten för befolkningen?
(Applåder)

Anf. 19 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Frågan är intressant. Jag ska för formens skull säga att just det här inte var uppe på toppmötet. Den här gången diskuterade vi inte heller kriget mot Ukraina i bemärkelsen långsiktigt straffrättsligt ansvar för krigsbrott och skador som åsamkas Ukraina. Vi kommer att ha väldigt starka skäl att på ett bra eller dåligt sätt komma tillbaka till det. När det har klarnat lite grann huruvida de fredsförhandlingar som leds av USA över huvud taget leder någonvar kommer den här frågan att ställas på sin spets. Jag återkommer gärna till den frågan då.

För att bredda frågan ytterligare: Att detta med oljan får konsekvenser är en dålig sak, men något annat vi också har lärt oss av Ukraina är hur otroligt väl olika installationer måste skyddas. Jag såg ett kraftvärmeverk i Kiev som var helt utslaget och därmed också elförsörjningen till en halv miljon människor när vintern var som allra kallast. Detta antyder också vikten av civilt försvar för att kunna upprätthålla allt annat försvar.

De andra frågorna kommer vi att återkomma till.

Anf. 20 REBECKA LE MOINE (MP):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret och ser fram emot fortsatta samtal i detta ämne.

Statsministern nämnde också säkerheten för våra egna medborgare, och då vill jag åter lyfta fram miljön. Fundamentet för vår säkerhet är att vi har dricksvatten och en infrastruktur som fungerar. Då är det viktigt att göra insatser i ett tidigt skede för att försöka stävja klimatkrisen och bevara naturen, som är så viktig för vår livsmedelsproduktion.

Här kommer faktiskt frågan om Vättern in. Jag kan tänka mig att den inte var uppe på toppmötet, men jag vill ända ta upp den proaktivt för att försöka skapa en

medvetenhet. Vättern är ju norra Europas främsta dricksvattentäkt. Hur jobbar regeringen, och hur går samtalen i Europeiska rådet om vikten av att säkra dricksvattentäkter och hålla dem fria från kontaminering?

Anf. 21 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag får bekräfta att Vättern inte var uppe på EU-toppmötet. Inte ens Mälaren var uppe, vilket man som sörmlänning kan tycka är ännu mer anmärkningsvärt.

Allvarligt talat, när det gäller dricksvattenförsörjning, energiförsörjning, förmågan att upprätthålla sjukvård även i mycket dramatiska lägen och skydd av installationer finns det en helt annan, om än senkommen, medvetenhet nu jämfört med tidigare. Det gäller även hur sårbart allt sådant här också är. Carl-Oskar Bohlin brukar säga att kriget är den dimensionerande faktorn också för allt det civila försvaret. Det är för krigets förfärliga logik som det civila ska klaras ut. Detta ska vi ta med oss, och Ukraina lär oss tyvärr väldigt mycket på denna punkt.

(Applåder)

Anf. 22 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Jag tackar statsministern för redogörelsen för EU-toppmötet.

Efter andra världskriget slöt de europeiska nationerna sig samman och bestämde sig för ”aldrig igen; vi behöver ta hand om varandra”, och regelverket har under lång tid tjänat oss väl. Men vi utsätts ständigt för nya utmaningar, och i den nya tiden innebär de nya utmaningarna att man också behöver se över gamla regelverk.

Därför var det särskilt intressant att statsministern tog med sig perspektivet hur just Europakonventionens och flyktingkonventionens formuleringar kan slå när man försöker upprätthålla lag och ordning samt rim och reson. Detta upplevde vi ju under flyktingkrisen 2015, och nu finns från svensk sida en bred uppslutning kring att undvika att detta upprepas, med alla de problem och allt det mänskliga lidande det medför.

Kan statsministern utveckla om det fanns någon djupare klangbotten i kretsen av stats- och regeringschefer för de förslag till öppningar och förändringar som han tog med sig till diskussionerna för att skapa mer av rim och reson i detta system? Delar statsministern min oro över att stora svenska partier, såsom Socialdemokraterna, inte klarar av att hålla linjen i migrationsfrågorna i EU-parlamentet och att det här uppstår en spricka i hur trovärdigheten för det svenska perspektivet i implementeringen av det nya sättet för EU att hantera flyktingfrågan står sig långsiktigt?

Anf. 23 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Om man ska vara lite noggrann var det ena ett formellt rådsbeslut. Erfarenheterna från 2015 har lett oss till slutsatsen att detta inte får upprepas en gång till när det skakar i världen. Det finns jättemycket EU kan göra och som enskilda länder kan

göra i samarbete med andra, men 2015 får inte inträffa en gång till. Att bara slå fast detta och inte säga ”det får bli som det blir” var en otroligt viktig slutsats från EU-toppmötet. Detta beslut kan sedan få en massa olika konsekvenser i relationen till exempelvis transitländer vad gäller vad vi kan göra på plats och i närområdet.

Det andra var inte formella rådsslutsatser, men jag nämner det eftersom det var ett tjugotal länder på själva förmötet i ett slags koalition av dem som nu vill se en bredare rimlighetsprövning av migrationspolitiken. Två saker står i centrum. Den ena är Europakonventionen, alltså den som först uppmärksammades efter ett antal fall i många olika länder där människor dömts för brott och skulle utvisas på grund av detta brott men där sedan anknytningen till det nya landet ansågs väga tyngre än själva brottets konsekvenser. Detta kan vara väldigt stötande, för man döms inte lättvindigt till utvisning i Europa.

Den andra är Genèvekonventionen. Vi uppmärksammade deltagarna på att den gör det omöjligt att utvisa den som har flyktingstatus om inte en domstol konstaterar att det rör sig om ett synnerligen grovt brott, och uppenbarligen räcker inte våldtäkt mot en 16-åring, vilket är en alldeles orimlig slutsats.

På båda dessa punkter tror jag att det kan finnas en bred folklig förståelse och rimlighetsuppfattning. Men det handlar också om att långsiktigt värna legitimiteten i viktiga konventioner. Jag är annars rädd att länder börjar lämna konventioner om dessa aldrig går att ändra på.

Anf. 24 ERIK OTTOSON (M):

Herr talman! Det är vanlig, klassisk konstitutionell hushållning att grundregler som inte följer med sin tid och inte uppfattas som relevanta fort blir irrelevanta – även om det givetvis måste finnas en långsiktighet i sådant som rör mänskliga rättigheter.

Herr talman! Så till en annan fråga om långsiktighet. Ukraina befinner sig nu i en väldigt svår situation givet det som har nämnts tidigare om Ungerns sätt att agera. I den ungerska konstitutionen tar det någonstans mellan fyra och åtta veckor efter ett val att bilda en ny regering och få den på plats. Men frågorna som många ställer sig är nog: Hur länge tål Ukraina att vänta, när brinner det till på riktigt och vad har vi för handlingsutrymme för att på bästa sätt mildra konsekvenserna av vad som skulle kunna ske efter valet i april?

Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppfattar ingen panik i systemet vad gäller veckorna fram till valet. Dessutom finns det pengar från bland annat Internationella valutafonden. Långsiktigt kan man dock tänka sig riktigt problematiska scenarier, men där är vi inte än.

Som jag sa är fördraget som det är, och enhällighet krävs för ett antal stora beslut. Detta har länge ansetts självklart, för man ska inte kunna köra över enskilda länder. Men det var aldrig tänkt att få dessa konsekvenser.

Jag väntar i några veckor till och ser hur det artar sig. Men att 26 EU-länder stillatigande skulle acceptera att EU inte kan göra något har jag mycket svårt att tro.

Vi lägger oss inte i hur enskilda partier röstar, men det vore en stor fördel om Socialdemokraterna också i EU-parlamentet stod upp för en riktigt stram invandringspolitik.

Anf. 26 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporten och för svar på tidigare frågor, och jag instämmer givetvis i statsministerns bedömning att vi inte ska bli en bricka i inrikespolitiken några veckor före valet i Ungern.

Man kan dock konstatera att de krav som ställs på Ukraina från den ungerska regeringens sida är anmärkningsvärda. De erbjuder sig ju inte ens att själva skicka ingenjörer från ungerskt håll för att laga pipelinen.

Iran diskuterades mycket, av naturliga skäl. Det är en stat som inte följer någon som helst regelbaserad världsordning eller folkrätt. Iran har verkligen använt sig av proxygrupper som har sett till att sätta världen i brand. Det gäller inte minst allt det vi ser i Mellanöstern. Vi ser också hur Iran har fått Hizbollah att skicka in raketer i Israel för att återigen få in Libanon i ett krig som ingen libanes, inte ens de shiamuslimska grupperna, vill ha. Det handlar om krav från en fruktansvärd regimen.

Jag tycker att resonemanget i slutsatserna är bra. Det är klart att detta påverkar oss väldigt mycket i Europa; vi märker effekterna på energipriserna.

Det var väldigt viktigt att vi fick ordning på sättet att se på flaskhalsintäkterna. Det var ett totalt orimligt förslag från kommissionens sida, men nu kommer vi förhoppningsvis att kunna se till att det blir en bra användning av pengarna för svenska intressen.

Anf. 27 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag delar ledamotens bedömning. Sedan får vi se vad som händer framöver. Det finns till slut ett bristande tålamod också från andra grannländer i Golfen, som nu ansätts mycket hårt av Iran. Min bild är att de i grund och botten vill de-eskalera konflikten, för de inser att regionens framtid kan slås i spillror på det här sättet. Vi råder dock själva inte särskilt mycket över detta, utan vi tvingas just nu hantera konsekvenserna.

Anf. 28 MAGNUS BERNTSSON (KD):

Herr talman! Inför statsministerns medverkan i Europeiska rådets möte hade vi en diskussion om den så kallade 28:e bolagsregimen. Vi har farhågor från svensk sida, men vi ser också fördelar med resonemanget.

Finns det något ytterligare att säga om dessa frågor? Det man kan läsa i slutsatserna säger inte så mycket.

Vi ska väl också vara ärliga med att vi i Sverige har haft en tendens att vara väldigt snabba med att

överimplementera saker. Om man ska vara bäst i klassen handlar det inte om att överimplementera, så vi behöver lära oss. Jag skulle gärna vilja höra ett resonemang kring detta.

Jag är glad att Sverige står upp för ETS och utvecklingen med ETS 2. Det är den effektivaste klimatsats som världen har skådat.

Anf. 29 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Att stå upp för den europeiska klimatpolitiken är rätt i sig. Men det är också rätt för alla de föregångare i Sverige och i det svenska näringslivet som gör stora investeringar för att de vill det och för att regelverket uppmuntrar det och skapar konkurrenskraft för det. Vi kan inte svika deras arbete. Detta var jag otroligt tydlig med på Europeiska rådets möte, och det gick verkligen fram.

Den 28:e regimen är ett obegripligt uttryck som handlar om att man ska kunna ha regelverk som går över alla andra på vissa områden. De som är mest optimistiska tror att det här ska få stora konsekvenser, och det kanske visar sig att det blir så.

Annars handlar det helt enkelt om att underlätta registrering av bolag i olika länder och om att skicka information till ett ställe i stället för till alla ställen. Men det biter förstås inte på grundläggande frågor som skattepolitik eller arbetsrätt i olika länder, som inte förändras av detta.

Anf. 30 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Stort tack för återrapporten, statsministern, och för de resonemang som förs!

Det är fullständigt absurt, herr talman, att en och sedan två eftersläntare blockerar 24 medlemsstater från att gå vidare med utbetalningen av dessa 90 miljarder euro till Ukraina när vi ser hur situationen är i landet. De länder som blockerar detta tar ju inte heller någon finansiell risk.

Det är klart att det här reser frågan om att kunna frångå enhällighet i fler beslut i EU, men jag förstår att detta inte var uppe på rådsmötet.

Herr talman! Statsministern säger här att det sannolikt saknas möjligheter att komma framåt i frågan före det ungerska valet, som jag tror äger rum den 12 april. Men även om oppositionen vinner och det blir ett regeringsskifte i Ungern finns andra länder kvar. Slovakien kan fortsätta att blockera processen. Hur ser man på detta?

Inför det som statsministern säger om att det sannolikt saknas möjligheter känner jag som liberal att det kanske finns en liten glipa här någonstans för att på något sätt kunna runda blockeringen. Är det så, eller bedömer man att detta inte är en framkomlig väg?

Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag får nog luta mig mot Ursula von der Leyens bedömning, och den var inte mer precis än att vi på ett eller annat sätt måste kunna lösa detta.

Det öppnar för optimistiska och mindre optimistiska signaler. Jag tror att hon tänker sig att det första är

att ord faktiskt hålls den här gången och att stödet kan betalas ut så fort ledningen är reparerad. Det kan också handla om andra juridiska lösningar. Jag är inte konstitutionell EU-jurist i tillräckligt hög grad för att kunna bedöma om det finns andra vägar i detta.

Däremot kan man antagligen säga att detta, om det skulle fortsätta under lång tid, kommer att väcka den konstitutionella frågan i Europa. Den kanske skulle väckas under alla omständigheter, för den har varit lite slumrande under en längre tid. Detta ställer dock frågan på högkant. Men jag vågar inte ge mig ut på några djupa juridiska vatten när det gäller vilka andra möjligheter som skulle kunna finnas, utan nu tror jag att vi får avvakta i några veckor innan beslut fattas.

Anf. 32 FREDRIK MALM (L):

Herr talman! Jag är inte heller konstitutionell EU-jurist – tack och lov, för då hade alternativkostnaden varit att jag inte hade kunnat tjänstgöra i den här fantastiska församlingen de senaste 20 åren!

Ett annat område som har varit uppe i hög grad på mötet är självklart det som sker i Mellanöstern. Vi hör att diskussionen, som tidigare har handlat om vad som sker i Iran med alla de massakrer som har skett och så vidare, förflyttas alltmer till att handla om regionen i stort. Den handlar nu om Hormuz, energiflöden och så vidare, och det är klart att det blir så när hela världen nu dras in i detta.

Samtidigt noterar jag i rådsslutsatserna att det bara är den sista punkten som handlar om dem som ändå har drabbats allra hårdast, nämligen 90 miljoner invånare i Iran. Jag vill bara få med att denna fråga fortsatt måste adresseras även när konflikten regionaliseras. Den iranska befolkningen förtjänar frihet.

Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag håller med ledamoten. Fokus på mötet var mycket på konsekvenserna för Europa, men jag tror att det är väldigt många som tänker också på alla de människor i Iran och alla de exiliranier, inte minst i europeiska länder, som inte önskar sig något hellre än just frihet.

Anf. 34 ULF HOLM (MP):

Herr talman! Tack så mycket, statsministern, för återrapporten!

Jag vill framföra stort beröm för arbetet med att säkra pengarna för Ukraina. Jag tror dock att EU borde fundera på någon sorts plan B om Orbán – Gud förbjude – vinner valet, även om vi inte vill prata om det. Det skulle inte vara så bra om så skedde med tanke på påverkansmöjligheter från andra länder som står i tacksamhetsskuld och så vidare.

Jag tror också att det är viktigt att vi ser till att skurkstater som Ryssland inte får mer pengar. Jag är därför väldigt bekymrad över pratet om att vi måste sänka bensin- och oljepriserna för att lindra hushållens plånböcker. Jag tror att det finns bättre och träffsäkrare sätt, för vi måste se till att oljestaterna inte får mer pengar. Det är framför allt Ryssland och andra länder

som tjänar på detta fossilberoende, som vi tyvärr har gjort alltför lite i Sverige och Europa för att slippa.

Jag tycker att detta var jättebra rådsslutsatser. Det står att vi ska påskynda utbyggnaden av förnybara energikällor – jättebra! Det står också att förenklingsarbetet måste påskyndas. Det borde vara mycket enklare att bygga ut den havsbaserade vindkraften. Att bygga solceller tar också alldeles för lång tid. Där hoppas jag att vi gör framsteg så att allt detta kan gå mycket snabbare.

Jag kan lägga till, herr talman, att det inte gavs några tillstånd till vindkraftverk i Sverige förra året. Det finns alltså mycket att göra även på hemmaplan om man vill gynna förnybara energikällor.

Under punkt 47 tar man också upp det minskade strategiska beroendet i fråga om kritiska förmågor, men sedan står det inte så mycket mer. Jag tycker att detta är en väldigt viktig fråga som man måste jobba mycket mer med. Vi kanske kunde få höra lite om huruvida det var någon diskussion på rådmötet om detta och om hur man kan göra. Det är lite tvetydigt vad detta kommer att betyda i verkligheten.

Anf. 35 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! När det gäller energifrågan är det alldeles uppenbart, även om olika länder uttrycker det lite olika, att framtiden är fossilfri med mer kärnkraft och mer förnybart. Det skriver allt fler länder under på, även de som har en lång resa dit.

När vi gjorde oss oberoende av olja för elproduktion i Sverige var det för att oljekrisen den gången drev upp priserna. Sedan lade vi till alla klimatskäl för att göra oss fossilfria, och nu lägger vi till alla säkerhetspolitiska skäl för fossilfrihet.

För oss är slutsatsen helt solklar. Fortfarande är dock många länder mycket mer fossilt beroende än man kan tro. Det absurda förhållandet att gasgenererad el slår in över landsgränser är provocerande, skulle jag säga. Vi som fattade så kloka beslut på 50-, 60- och 70-talen påverkas i dag av dyr el av helt andra skäl. Jag är mycket för internationellt samarbete, men den svenska energipolitiken ska inte stå och falla med italiensk eller tysk gasimport.

Sedan vill jag vara lite noga: Den svenska regeringens lägger sig inte i inrikespolitiken i andra länder. Jag tycker att det är en viktig princip. Det har blivit alltmer populärt i andra länder att göra sådant. Vi tänker inte ändra vår policy. Vi låter andra länders befolkningar fatta sina beslut i demokratiska val. Jag tänker alltså inte ha någon åsikt om det ungerska valet.

Men bara för att tala klartext: De här 90 miljarderna är plan B. Plan A var att använda frysta ryska tillgångar. Det fick vi inte stöd för. Detta var plan B, vilket bara gör saken ännu allvarigare.

Anf. 36 JYTTE GUTELAND (S):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporten.

Den brittiska underrättelsetjänsten pekar på kopplingar mellan naturrisker och säkerhet. I en nylig

rapport beskriver man att vi riskerar en systemkollaps inom fem år om vi inte agerar annorlunda.

Vi har också en rad myndigheter, råd och andra som gör dessa kopplingar. Även Svenskt Näringsliv pekar på olika kopplingar mellan säkerhet och klimat.

Ändå inleder statsministern ganska uppgivet i kamraren med att tala om att vi ännu en gång har haft en diskussion om kris och krig och inte om klimat och konkurrenskraft. Man kunde ju tycka att statsministern själv var en aktör på mötet och därmed kunde ha kopplat samman dessa.

Klimatpolitiska rådet sa i en rapport som presenterades 2026 att man vill se en aktiv politik för Europas säkerhet och konkurrenskraft när det gäller just klimatpolitiken. De hör alltså ihop. Man behöver säkra EU:s klimatpolitik och integritet för densamma för att klara säkerheten.

Svenskt Näringsliv har också uttryckt ett väldigt starkt samband mellan EU ETS och vikten av att det gynnar näringslivet och leder till investeringar och utsläppsminskningar.

Med det sagt: Hur aktivt arbetar statsministern för att koppla samman klimat och säkerhet? Och hur värnar man EU ETS, som nu är nästa lagstiftning som står i skottgluggen?

Vi hörde här att statsministern kände sig trygg med diskussionen om ETS på Europeiska rådet. Men då vill jag likt min kollega Matilda Ernkrans påpeka att lagstiftningsinstitutionerna snart kommer att sätta igång och kanske mala samman EU ETS i en massa undantag och kryphål.

Vad gör statsministern för att säkra integriteten för EU ETS?
(Applåder)

Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag börjar bakifrån. Det här var alltså Europeiska rådets beslut, nota bene – inte mer och inte mindre. Sedan finns det lagstiftningsprocesser som inkluderar betydligt fler institutioner.

Europeiska rådet står bakom den grundläggande idén och arkitekturen bakom ETS, alltså utsläppshandelssystemet. Det var inte konfliktfritt, men det gör Europeiska rådet. Sedan kommer det att ske många processer där detta ska detaljregleras och preciseras inför den översyn som redan sedan tidigare skulle göras. Det är viktigt att ha sagt. Den var Sverige också mycket drivande för.

Sedan var det säkerhetshoten. Det som har hänt de senaste decennierna är att säkerhetshoten blivit mycket mer mångfasetterade – miljö och klimat, social sammanhållning i olika länder, invandring och migration, industrispionage och hybridaktiviteter. Det är en mycket bredare palett av säkerhetshotande frågor som ett modernt land i dag på olika sätt måste kunna adressera.

Därför var den brittiska rapporten bra. Den understryker att även de aspekterna är viktiga i det här avseendet. Jag tycker att det bara är bra.

Vi jobbar i dag mycket bredare med dessa frågor i Sverige än vad vi gjort tidigare. Bara det att vi gifter ihop civilförsvaret och militärt försvaret på ett helt annat sätt och återaktiverar civilplikten skapar helt nya möjligheter för unga killar och tjejer att göra nytta för det svenska totalförsvaret, som kan inbegripa väldigt mycket mer än att vara i uniform med vapen i hand. Allt detta är bra – av tråkiga skäl, ska man lägga till.

Sedan var jag inte det minsta uppgiven. Jag konstaterade bara, med anledning av tidigare diskussioner vi haft i den här kretsen, att kortsiktiga – om än viktiga – kriser tenderar att ta allt syre på europeiska toppmöten. Långsiktiga frågor som reformering av inre marknaden och konkurrenskraftsfrågor tar inte lika mycket omedelbart syre, även om vi i Sverige verkligen gjorde vår del för att de skulle ta syre i den här diskussionen.

Anf. 38 ERIK HELLSBORN (SD):

Herr talman! Tack, statsministern, för en god genomgång!

Kriget i Iran riskerar att leda till en ny flyktingvåg liknande den vi såg 2015. Några stora migrationsströmmar har inte kunnat ses ännu, men det kan komma att ändras om konflikten blir långvarig – något som inte minst Svenska institutet för Europastudier har pekat på. Det är givetvis inget som ligger i Sveriges eller Europas intresse.

Statsministern nämnde detta som hastigast under sin genomgång, men jag undrar om statsministern skulle kunna utveckla lite mer vad Sveriges regering tillsammans med övriga europeiska regeringar vill göra för att förhindra att ett migrationskaos som det 2015 upprepas.

Jag undrar inte minst hur det ser ut med enigheten mellan de olika EU-länderna. Vi vet till exempel att den socialistiska regeringen i Spanien har en syn på asylinvandring som drastiskt skiljer sig från Sveriges och många andra EU-länders syn.

Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Spanien är nog det land som tydligen avviker från den nya normaluppfattningen i Europa. Varje land har naturligtvis rätt till sin åsikt, men i den mån det får konsekvenser för andra länder är det en gemensam fråga.

Jag tycker att det beslut vi fattade på Europeiska rådet den här gången mer ska ses som ett slags portalparagraf. Vad som än händer kommer 2015 inte tillåtas upprepas en gång till. Det betyder inte att Europa står uppgivet inför detta och inte kan göra någonting. Det finns mycket Europa som gemenskap och enskilda länder kan göra för att hjälpa till i närområdet och hjälpa transitländer på olika sätt.

Det är absolut inte så att vi struntar i det som händer i Mellanöstern. Men svaret på frågan kan inte vara ett upprepanande av 2015.

Åtterrapporeringen var härmed avslutad.

§ 2 Justering av protokoll

Protokollet för den 3 mars justerades.

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Motioner
2025/26:3954 och 3957 till civilutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Socialutskottets betänkande
2025/26:SoU20 Socialtjänstens ansvar för våldsutsatta
m.m.

Kulturutskottets betänkande
2025/26:KrU8 Civila samhället, trossamfund och folk-
bildning

Skatteutskottets betänkanden
2025/26:SkU20 Utbyte av uppgifter i tilläggsskatter-
appport och kompletteringar av förfarandet av till-
läggsskatt för företag i stora koncerner
2025/26:SkU11 Modernisering av Skatteverkets kon-
trollverktyg
2025/26:SkU13 Inkomstskatt
2025/26:SkU16 Punktskatt

Justitieutskottets betänkande
2025/26:JuU12 Våldsbrott och brottsoffer

Finansutskottets betänkanden
2025/26:FiU28 Riksrevisionens rapport om arbets-
rättsliga villkor i offentlig upphandling
2025/26:FiU35 Utlämnande av uppgifter ur registret
över verkliga huvudmän

§ 5 Svar på interpellation 2025/26:379 om om- ställningsstudiestöd som inte utnyttjas

Anf. 40 Gymnasie-, högskole- och
forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Niklas Sigvardsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att omställningsstudiestödet används i den omfattning som riksdagen avsett och att fler som har rätt till stödet också söker det. Niklas Sigvardsson har också frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att CSN har tillräckliga resurser och administrativa förutsättningar för att handlägga ansökningar om omställningsstudiestöd utan att medel riskerar att frysa inne.

Regeringen har infört omställningsstudiestödet precis på det sätt som aviserades i propositionen *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på*

arbetsmarknaden (prop. 2021/22:176) som med stor majoritet antogs av riksdagen. Propositionen utgår i sin tur från den överenskommelse som träffats med parterna. Att regeringen inför reformen på det sätt som aviserades i propositionen innebär bland annat att stödet införs stegvis på så sätt att medel för stödet tillförs och skalas upp efter hand. Stödet ska vara fullt utbyggt till 2026.

Omställningsstudiestödet är ett nytt studiestöd, och administrationen av stödet har varit komplex och tidskrävande. Regeringen har därför vidtagit ett flertal åtgärder för att underlätta CSN:s hantering. Regeringen har till exempel arbetat intensivt med att genomföra regelförenklingar av stödet. CSN har också fått omfattande medel för utveckling och administration för att säkerställa att stödet kan fungera som avsett. Det är viktigt att poängtera att CSN har fått så mycket pengar som initialt beräknades, och regeringen har utöver detta tillfört ytterligare 160 miljoner kronor. CSN ska också enligt myndighetens regleringsbrev vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa en effektiv handläggning av stödet. CSN fortsätter också att implementera ett digitalt systemstöd, vilket ytterligare underlättar handläggningen.

Att antalet studerande som studerat med omställningsstudiestöd har varit lägre än beräknat kan till stor del förklaras av tidigare långa handläggningstider och hög avslagsfrekvens. Handläggningstiderna hos CSN har nu förkortats avsevärt, vilket innebär att fler personer får möjlighet att studera med omställningsstudiestöd. De regelförenklingar som regeringen har genomfört innebär att fler studerande uppfyller villkoren för stödet. Andelen sökande som beviljas omställningsstudiestöd har också ökat successivt sedan stödet infördes.

Regeringens omfattande arbete tillsammans med det stora arbete som CSN gör för att effektivisera handläggningen innebär att det finns goda förutsättningar för en positiv utveckling framöver. Regeringen anser också att det är viktigt att arbetsmarknadens parter och omställningsorganisationerna på arbetsmarknaden fortsätter sitt arbete med att uppmärksamma sina medlemmar på omställningsstudiestödet. Regeringen följer löpande hur reformen genomförs och har en nära dialog både med CSN och med parterna om hur reformen utvecklar sig.

Anf. 41 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Jag tackar ministern för svaret.

Återigen står jag här med en minister för att prata om omställningsstudiestödet. Åren 2023, 2024, 2025 och 2026, oavsett vem som har varit liberal minister med ansvar för frågorna, har beskeden varit desamma, nämligen att pengar riskerar att frysa inne. Antalet ansökningar som beviljas är glädjande nog stigande, men fortfarande är det alltför få som utnyttjar systemet.

Ministern var i sitt svar inne på att det handlar om att med en lite kaotisk implementering, där få ansökningar beviljades i tid, drabbades systemet av ett

efterhången rykte som delvis är oförtjänt och som vi tillsammans måste arbeta med.

Anledningen till att jag har ställt denna interpellation var en artikel i Arbetsvärlden den 4 mars, som tog upp att halva omställningsstudiestödet fryser inne. I tider där arbetslösheten fortfarande är hög – 100 000 fler är arbetslösa nu än när regeringen tillträdde – borde arbetet vara intensivt så att fler människor kan stärka sin ställning på arbetsmarknaden och utifrån individens perspektiv. Det är själva syftet med omställningsstudiestödet, det vill säga att vi ska ha arbetskraft som är mer redo och rustad för framtidens jobb än i dag.

CSN säger att stödet just nu funkar bra. Man är nöjd med att takten ökar, men samtidigt lägger man in brasklappen att man måste se hur det blir i höst. Oron för att halva stödet ska brinna inne beror på att det just nu sägs upp personal på myndigheten CSN på grund av att regeringen inte har tillskjutit så mycket medel som myndigheten har äskat för 2026.

Herr talman! Det är många delar i systemet som oroar. Bland annat kommer 3–4 miljarder som riksdagen har beslutat om inte att användas. De borde användas till omställningsstudiestödet. Vi vet också att det inför höstens ansökningsomgång finns risk att studenter återigen hamnar i en situation där de inte får stöd beviljat innan studiestart.

Att få stöd innan studiestart är något som ministern och jag tidigare har debatterat, och ministern tycker att det är en rimlig åtgärd och ordning att man får besked innan studiestart. Det är därför jag har ställt den här interpellationen.

Hur agerar ministern? Vad gör ministern för att öka anslagsgivningen, så att vi faktiskt använder de drygt 7 miljarderna till omställningsstudiestödet som riksdagen har fattat beslut om? Vad gör ministern för att se till att det inte blir som myndigheten har varnat för inför hösten, utan att siffrorna i stället vänds så att inte fler får ansökningarna avslagna? Vi riskerar ett helt annat läge i höst.

Herr talman! Det är mina frågor. Jag tycker att ministern lite undflyende inte svarade på frågorna i sitt första anförande. Jag ger ministern chansen att svara: Hur agerar ministern för att det ska bli en bättre situation för omställningsstudiestödet i höst?

Anf. 42 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Jag delar verkligen Niklas Sigvarssons entusiasm över systemet. Jag tror att många fortfarande inte vet om att stödet finns, men när kännedomen ökar kommer fler människor och arbetsgivare att tycka att det är ett intressant system.

Sverige har fattat beslut om ett system där man får studiemedel för att mitt i livet kunna plugga vidare på rimliga villkor, och det är en innovation som vi verkligen ska vara stolta över. Men det har haft barnsjukdomar, och det har det säkert fortfarande. Vi ser nu att det är snabbare tempo i hur individer får avslag eller bifall på sina ansökningar, och det innebär att systemet verkligen går åt rätt håll.

De pengar som från början var avsatta räckte uppenbarligen inte. Därför har regeringen avsatt ytterligare 160 miljoner för att systemet ska fungera och så att de som söker stöd ska få besked innan kursen de har tänkt gå på börjar – men vi är inte riktigt framme än.

Nu ser vi att byråkratin håller på att förbättras. Det som jag tycker att vi nu bör fokusera mer på är hur vi ska få individer på arbetsmarknaden att se att systemet faktiskt finns och hur fantastiskt väl det skulle kunna fungera. Jag har funderat lite på det. Vad kan vi göra för att öka informationen om att detta omställningsstudiestöd finns och om vad som krävs för att man ska få det? Hur ska arbetsgivarna kunna se i större utsträckning att medarbetarna kanske skulle behöva lite extra utbildning?

Jag tror att de två frågorna hänger ihop. När det blir lite raskare tempo i om man beviljas eller får avslag kommer intresset för att ta del av den här viktiga möjligheten att öka så småningom.

Anf. 43 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Tack, ministern, för svaret!

Ministern och jag är överens om att vi vill att det här systemet ska fungera och att fler ska använda stödet. Det är ett fantastiskt stöd, som vi i den här kammaren har fattat beslut om i bred enighet. Det är viktigt att vi tillsammans med parterna, både fackförbund och arbetsgivare, stärker individens ställning på framtidens arbetsmarknad.

Det är sant att det ser bättre ut i dag, och vi borde fokusera på hur vi ska se till att fler individer får kännedom om stödet och om förutsättningarna för att kunna få det. Där är vi helt överens.

Det är dock problematiskt att jag hör att det fortfarande hänger kvar en stark oro hos företrädare för både arbetsgivarorganisationer och fackliga organisationer. När jag möter dem hör jag: Vågar vi gå till våra medlemsföretag eller våra medlemmar i fackföreningsrörelsen och säga att det här stödet finns? De är nämligen osäkra på hur det ser ut i framtiden.

Oron hänger ihop med att regeringen – även om man har skjtit till medel under de här åren – nu väljer att inte skjuta till medel så att CSN kan vara trygga med att de har resurser nog för att hänga i, hålla ut och fortsätta ha positiva siffror när det gäller att öka handläggningstakten.

Grunden för min interpellation är en artikel med en intervju med Stefan Tärnhuvud, som är anställd på CSN och som säger: ”Vi måste anpassa organisationen efter de ekonomiska förutsättningarna, vilket innebär att antalet handläggare blir färre. Färre handläggare innebär längre handläggningstider på sikt. Längre handläggningstider innebär att inte lika många kommer hinna bli beviljade varje år. Mindre av anslaget betalas ut, helt enkelt.”

Herr talman! Det är det problematiska här. Ministern vill att fler pratar positivt om stödet och att fler behöriga ska söka det. Men samtidigt ger man inte myndigheterna förutsättningar för det. Citatet är väldigt tydligt: ”Mindre av anslaget betalas ut, helt

enkelt.” Det är beskedet från myndigheten, som under det här halvåret och när vi står här i dag faktiskt fortsätter att titta på vilka som måste gå från myndigheten för att de ska kunna hålla anslaget i balans. Det är uppdraget som myndigheten har fått från regeringen och ministern: att hålla anslaget som man har fått tilldelat i balans och klara av handläggningen inom det systemet.

Därför blir det lite ihåligt att prata om att vi behöver fokusera på framtiden, få fler att söka och skapa en positiv bild. Men samtidigt väljer regeringen att inte ge myndigheten förutsättningar för att klara av det, framför allt under hösten. Det är myndigheten övertygad om: Våren kanske vi klarar av, men vi vet inte hur hösten blir.

När ministern nu sitter i förhandlingar om en vårproposition, som kommer alldeles strax, är det därför angeläget att våga ge besked. Kommer CSN att få mer pengar under innevarande år, så att de inte behöver säga upp så pass många som de faktiskt säger upp i dag? Det är vad det här handlar om. CSN måste kunna trygga sin handläggningsskapacitet för att kunna bevilja fler i tid och snabbare.

Min fråga hänger alltså kvar: Vad avser ministern att göra för att öka handläggningstakten och i alla fall se till att handläggningstakten bibehålls, så att vi kan marknadsföra systemet till alla som borde få chansen att studera inom det?

Anf. 44 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Detta går nu åt rätt håll. Det är fler som får besked snabbt. Det är också fler som beviljas omställningsstudiestöd i förhållande till hur många det är som söker. Det beror på att CSN har vidtagit en rad olika åtgärder för att förenkla systemet och snabba på processerna. Men det har också varit möjligt eftersom regeringen har tillskjutit 160 miljoner kronor utöver den beräkning som fanns från början av vad det skulle kosta.

Jag är väldigt positiv till utvecklingen när det gäller just handläggningstiderna. Och det finns ingenting i dag som oroar mig i fråga om att det plötsligt skulle komma att försämrats.

Det som jag funderar lite på är hur vi ska få fler att se att den här möjligheten finns. Parterna på arbetsmarknaden är såklart ansvariga i stor utsträckning. Men jag tycker att vi politiker också borde göra mer reklam för det här systemet, som är fantastiskt och en innovation för att stärka Sveriges möjligheter att vara ett konkurrenskraftigt land. Jag tror att vi framgent behöver många fler individer på arbetsmarknaden som går extra kurser, som kanske ändrar inriktning i arbetslivet sent i livet och så vidare. Då är det här systemet bra och viktigt.

Det är också viktigt att den utveckling som vi har sett på CSN fortsätter.

Anf. 45 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Jag och ministern är överens om att siffrorna är bättre i dag än för ett år sedan. Fakta visar

det. Det är inga problem när det gäller det. Den bilden delar vi.

Jag kan försäkra ministern om att jag vid de tillfällen jag träffar studenter och blivande studenter pratar oerhört gott om det här systemet. Vi behöver nämligen tillsammans se till att detta system ska fungera.

Omställningsstudiestödet är fantastiskt. Vi behöver bara se till att fler använder det och att handläggningen faktiskt fungerar. Det är där det blir uppenbart att jag och ministern inte är överens, herr talman. Trots att siffrorna nu går åt rätt håll kan man inte vara särskilt lugn när man läser budgetunderlagen, utgiftsprognoserna och budgetprognoserna från CSN. De budgetunderlag som CSN skickar till Utbildningsdepartementet och de kommenterade prognoserna är ganska tydliga: CSN varnar för att om de inte får dessa medel – på halvårseffekt är det just nu 15 miljoner, och på helårseffekt är det 30 miljoner – riskerar den positiva utveckling som vi har sett det senaste året att skjutas i sank. Det blir väldigt tydligt i CSN:s rapporter.

Det är därför jag efterfrågar handling. Hur ser ministern på det, och hur kommer ministern att agera för att vi inte ska hamna i ett läge där vi under oktoberomgången 2026 får försämrade handläggningssiffror och där antalet som får besked före studiestart går ned? Det är det jag vill motverka. Jag vill motverka att studenter kommer tillbaka till en sämre situation än i dag.

Därför kvarstår min fråga: Hur agerar ministern för att se till att vi inte hamnar i det läget under hösten 2026?

Anf. 46 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L):

Herr talman! Regeringen agerade när vi såg problemen, att de pengar som från början var avsatta för att finansiera systemet inte räckte. Vi avsatte 160 miljoner kronor mer. Vi ser nu att detta går åt rätt håll. Handläggningstiderna har minskat. Men det är också fler som beviljas studiestöd, eftersom de har rätt till det. Tidigare var det många som sökte men som inte borde ha sökt, då det låg helt utanför det här systemet.

Omställningsstudiestödet är en av de intressantaste idéer som vi har sett på senare år på arbetsmarknaden och i utbildningssektorn i Sverige, och det är väl värt att vårda det systemet. Vi måste också, tror jag, se till att fler individer ser att det finns och vågar söka det. Utvecklingen när det gäller besked på området går åt rätt håll, och min förhoppning är att det fortsätter att göra det framgent.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:334 om samordningsförbundens förutsättningar

Anf. 47 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att komma till rätta med de

hinder som uppstått för att samordningsförbunden ska kunna fortsätta verka och utvecklas.

Regeringen anser att samordningsförbunden är mycket betydelsefulla för att genom samordnade rehabiliteringsinsatser stödja människor att uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning. Regeringen har vidtagit flera åtgärder för att samverkansparterna genom samordningsförbunden ska stödja människor att uppnå arbetsförmåga och egenförsörjning.

I Arbetsförmedlingens och Försäkringskassans regleringsbrev framgår att myndigheterna ska arbeta för att samordningsförbunden prioriterar att finansiera insatser för långtidssjukskrivna, unga med funktionsnedsättning och unga som har aktivitetsersättning. Det framgår också att Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan ska bidra till att alla parter i samverkan tar ansvar för samordningsförbundens insatser. Slutligen framgår att Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen genom Nationella rådet för finansiell samordning ska stödja utvecklingen av samordningsförbunden.

Mot bakgrund av att det inte bedömts vara förenligt med lagen (2003:1210) om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, den så kallade Finsamlagen, att samordningsförbunden ansöker om medel från Europeiska socialfonden plus har Försäkringskassan på uppdrag av regeringen utvecklat vägledande rutiner för hur de samverkande parterna – genom samordningsförbundens beredningsstrukturer – ska identifiera och genomföra samordnade rehabiliteringsinsatser med projektmedel från Europeiska socialfonden plus. Genom detta uppdrag finns nu en modell som möjliggör att socialfondsmedel kommer samordningsförbundens målgrupper till del under innevarande programperiod.

Försäkringskassan har på uppdrag av regeringen analyserat behovet av ändringar i Finsamlagen (S2024/00722). De förslag till ändringar i Finsamlagen som Försäkringskassan redovisat bereds nu vidare inom Regeringskansliet. Detsamma gäller Försäkringskassans framställan om personuppgiftshantering avseende uppföljning av Finsaminsatserna. Det är väldigt viktigt att det är möjligt att följa upp de insatser som samordningsförbunden finansierar, inte minst för att man ska kunna lära av de bästa exemplen men också av eventuella misstag. Jag kan försäkra Eva Lindh om att det just nu pågår ett aktivt arbete på Regeringskansliet i just dessa frågor.

Anf. 48 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet så mycket för svaret. Jag uppskattar särskilt den sista meningen, där hon försäkrade mig om att det pågår ett aktivt arbete på Regeringskansliet i just dessa frågor.

Statsrådet kanske känner: Herregud, vill hon ha ännu en debatt om detta med samordningsförbunden? Men anledningen till att jag ställt interpellationen är att jag vill försöka hitta sätt att få det här att fungera bättre.

Låt mig backa lite till att börja med, för en del kanske funderar över vad samordningsförbunden egentligen är. Samordningsförbunden är inte ett litet

sidospår i svensk välfärd. De är ett av få system som fungerar för människor som har hamnat inte bara mellan stolarna utan också mellan myndigheter och mellan olika regelverk. Det handlar oftast om personer som är för sjuka för att arbeta men för friska för sjukförsäringen och som är redo att göra de stegförflyttningar som samordningsförbunden hjälper till med. Men det handlar också om människor med sammansatta behov. Det kan vara fråga om psykisk ohälsa, långvarig sjukdom, låg utbildning och social problematik. Dessa personer kan inte mötas av en myndighet i taget.

Samordningsförbunden gör skillnad, men inte genom snabba mirakellösningar – det är sällan det som fungerar. Det är dock inte bara fråga om stegförflyttningar, utan samordningsförbundens hjälp har lett till att människor kommer i arbete. Även de små stegen kan ju vara helt avgörande på vägen mot arbete, bättre hälsa och i förlängningen egenförsörjning.

Jag har jobbat som socialarbetare länge. Jag vet att samordningsförbunden möter någonting som vi inte alltid kan klara av själva. Vi behöver mycket mer samordning och samarbete.

Samordningsförbunden utvecklar också arbetssätt. De har inte bara lyckats med projekt utan har även utarbetat sätt att möta människor och få dem att komma närmare arbete. Dessa arbetssätt har man sedan kunnat implementera i den ordinarie verksamheten.

Men precis som statsrådet är inne på har vi under senare år sett att det uppstått flera problem och hack. Grus i skon, kanske vi kan kalla det. Samordningsförbunden har ibland till och med varit tvungna att sluta utföra en del av sin viktiga verksamhet. Det är väldigt synd, för behovet av insatser minskar ju inte utan ökar. Arbetslösheten har inte bara bitit sig fast utan också ökat, särskilt bland dem som står längst ifrån arbetsmarknaden. Då borde staten, kommunerna och regionerna tillsammans stärka och inte försvaga de strukturer som fungerar. Det är sorgligt att se att det inte är så.

En av de saker som statsrådet berör är att möjligheterna att kombinera med extern finansiering inte är desamma som tidigare. Dessutom kan man inte längre följa upp, och det är ju inte bra. Nu är det dags att skriva nya riktlinjer, eller vad vi nu kallar det, för myndigheterna. Vad gör statsrådet, och hur långt kan vi komma?

Anf. 49 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Jag kan försäkra ledamoten om att jag när jag fick den här interpellationen, en av många interpellationer om samordningsförbunden, definitivt inte tänkte ”Ånej, inte igen” utan tänkte: ”Yes – äntligen en chans att berätta om allt det bra som regeringen gör inom detta område för att få fler att gå från bidrag till arbete och från utanförskap till självförsörjning!”

Detta är en synnerligen viktig del, men det gäller att ha fokus på flera olika saker samtidigt. Vi genomför nu en rejäl bidragsreform, som kommer att få fler att gå från bidrag till arbete. Det gäller människor som förhoppningsvis inte har varit i utanförskap så länge.

Samtidigt håller vi fokus på de här viktiga frågorna, som gäller alla dem som har levt i utanförskap en längre tid, inte har fått rätt hjälp och stöd och definitivt inte alltid har kommit till sin rätt. Vi ska verkligen inte gömma och glömma någon i statistiken. Vi ska aldrig ge upp om dem som har hamnat i utanförskap men har arbetsförmåga. Sakta men säkert behöver vi hitta fler vägar tillbaka för många fler.

Herr talman! Jag vill stanna upp lite vid frågan om ESF-medlen, som ledamoten berörde i sitt anförande. Jag vill påminna kammaren om att det inte var regeringen som beslutade att samordningsförbunden inte längre ska kunna driva ESF-projekt. Det var Försäkringskassan som självständig myndighet som gjorde konstaterandet att det inte är förenligt med gällande lagstiftning. Det är också precis så den svenska förvaltningsmodellen fungerar.

Att ändra lagen hade tagit betydligt längre tid och dessutom riskerat att låsa fast alla samordningsförbund i en struktur som kanske inte hade varit gällande eller relevant för nästa ESF-period.

Ställda inför detta faktum valde vi att reagera och agera. På väldigt kort tid fick vi på plats ett system som kunde garantera och möjliggöra ett fortsatt användande av de ESF-medel som ändå finns för insatserna. Det är något som ledamoten själv efterlyser och redogör för i sina frågor.

Nu finns ett system på plats som genom Försäkringskassan garanterar projektägarskapet för viktiga identifierade projekt som andra samverkanspartner av olika skäl inte kan eller vill driva själva.

Det fanns ett väldigt stort samförstånd om den modell som nu råder mellan Försäkringskassan och flera av samordningsförbunden. Vi aviserade den här lösningen tillsammans i en gemensam artikel med NNS:s dåvarande ordförande. Deras stöd i den här frågan har på intet sätt förändrats.

Det var en bra lösning vi fick på plats där och då för att inte gå miste om några pengar men inte heller låsa oss fast i ett felaktigt system framöver. Redan när vi levererade lösningen var mitt budskap mycket tydligt. Regeringen har nu tagit sitt ansvar för att just skapa en struktur för att ESF-medel ska kunna användas för de projekt som omfattar samordningsförbundens målgrupper.

Inga av de projekt som finns ska hindras av onödig byråkrati. Uppstår problem av något slag för parterna att själva starta eller driva ESF-projekten går Försäkringskassan in som projektledare och kan därmed utgöra bottenplattan eller garanten. Jag också fått kvitterat av generaldirektören för Försäkringskassan i våra samtal att så är fallet.

Nu vilar det ett mycket stort ansvar på parterna att göra sin del. Det handlar om att identifiera projekten, samordna sig och driva det antingen själva eller genom Försäkringskassan för att man ska få göra alla de insatser som är till gagn för dem som man är till för.

Anf. 50 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag tänkte att jag skulle gå hit och inte politisera frågan så mycket utan vara konstruktiv, men jag måste ändå få säga några saker. Vi är ändå politiker.

Statsrådet börjar med att tala om bidragsreformen. Vissa delar av det håller vi inte med om. Det ska absolut finnas en aktivitet, men vi säger nej tack till fler fattiga barn. Det vill jag bara konstatera.

Det har ändå varit märkligt med tanke på hur hög svansföring regeringen haft när det gäller arbetslinjen att vi har så många fler arbetslösa i dag. Min bedömning är att man inte har gjort tillräckligt för att låsa upp knutarna med det som ändå fungerar, och där håller statsrådet inte med. Här är det slut på min politisering, och jag går åter till frågan.

Det vi ser nu är att behoven ökar och inte minskar. Vi ändå överens om att fler människor verkligen behöver hjälp och stöd för att komma in på arbetsmarknaden. Det är inte så att de människorna inte behövs. De behövs på arbetsmarknaden och i samhället.

Det är en sorg att se att så många av dem som går arbetslösa och har varit sjukskrivna inte har fått rätt hjälp eller stöd för att komma tillbaka till arbetsmarknaden, och då förlorar vi kompetens.

Det har till exempel gjorts flera projekt i Östergötland där en mycket hög andel, mycket högre än vad vi någonsin hade kunnat förvänta oss, av dem som har kommit in i projekten inte bara har tagit de steg som vi talar om utan är i arbete. Det är otrolig vinst för människorna och för samhället i stort.

Jag tror heller inte att vi är oense om att fler ska i arbete. Vi ska göra vad vi kan för att komma till rätta med det så att kompetensen används. Väldigt många av dem som nu är arbetslösa eller sjukskrivna har otroligt stor kompetens som vi behöver.

Samtidigt ser vi att samordningsförbund runt om i landet har tvingats avveckla väl fungerande verksamhet. Det beror inte på att behoven har minskat utan på att finansieringen inte längre håller. Vi behöver lösa detta.

Statsrådet säger att det tar för lång tid att ändra lagstiftningen och att man försöker att lösa det på annat sätt. Även om det nu är löst tillfälligt är det inte löst på lång sikt. Det blir konstigt att göra på det här sättet.

Det har ändå funnits i snart 40 år, och det har verkat fungera tidigare. Man har ändå gjort det. Statsrådet kan räkna på åren, för jag kan ha fel. Vi måste lösa det på kort sikt, men vi behöver också lösa det på lång sikt.

Dessutom kvarstår frågan om att följa upp. Vi måste kunna följa upp så att vi vet vad det är som verkligen fungerar. Det är både för dessa personers skull och för det vi talade om tidigare om att bra sätt att arbeta måste implementeras i den vanliga verksamheten.

Anf. 51 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Tack för möjligheten, ledamoten, att gå in lite mer på djupet i dessa viktiga frågor! Jag håller helt och fullt med.

Det handlar om alla de människor som nu står utanför arbetsmarknaden och som hamnat i ett djupt utanförskap. De har år ut och år in inte kommit till sin rätt, och de har inte fått hjälp och stöd. De har fram tills nu kanske gått på försörjningsstöd i många delar.

De har inte fått hjälp och stöd. De har inte fått arbetsträning eller fått lära sig svenska tillräckligt bra. De har inte fått gå någon yrkesutbildning, fått komplettera sin utbildning eller för den delen fått rätt hjälp och stöd i hälso- och sjukvården när de har haft bakomliggande diagnoser.

Jag ser nu en stor potential i att man möter alla dem mycket tidigare i kommunerna via heltidsaktiveringen i försörjningsstödet om de ansöker om försörjningsstöd och lever på försörjningsstöd. Det tycker jag verkligen är mycket positivt. Det är inte alla som är föremål för samordningsförbundens insatser, men det kan vara en liten del.

Det finns få saker som gör mig så frustrerad och ibland väldigt provocerad som när jag lyssnar till människor som är i samordningsförbundens olika insatser – de har varit med om lyckade projekt och har tagit första klivet ut på arbetsmarknaden – och som är lyckliga och stolta över det som de har åstadkommit, och sedan blickar tillbaka på deras historik. Då ställer man sig frågan: Varför lät vi det gå så lång tid? Varför fick de inte den hjälpen och det stödet så mycket tidigare? Varför hamnade de i utanförskap utan särskilt mycket stöd och hjälp från samhället? Vi vet alla, och studier visar det också: Ju fler år du lever i utanförskap, desto svårare är det att komma tillbaka och desto sämre blir hälsan. Det är en nedåtgående trend.

Jag hoppas att samordningsförbunden inte ska behövas i framtiden, i alla fall inte i samma utsträckning som nu. Vi ska fånga upp så många fler så mycket tidigare, alldeles oavsett om det handlar om aktivitetskravet, bidragstaket, insatser i skolan för hemmasittare eller vad det än kan vara. Men det här bygger på att vi verkligen tror och tycker att de här människorna behövs i vårt samhälle. Från samhällets sida, oavsett om man tillhör myndigheter, kommuner eller hälso- och sjukvården eller om man är arbetsgivare eller en medmänniska i en frivilligorganisation, är det viktigt att vi aldrig någonsin gömmer och glömmar människor i statistiken.

Jag har en känsla av att vi har varit alldeles för rädda för att ställa krav. Ställa krav gör man för att man bryr sig och för att man på riktigt ser potentialen i en annan människa när det gäller människans förmåga att både utvecklas och komma till sin rätt. Detta har vi varit alldeles för dåliga på, och vi har varit alldeles för dåliga på att komma in med tidiga insatser. Men det blir det nu ändring på.

Jag menar att vi behöver jobba på flera fronter samtidigt. Självklart har samordningsförbunden en otroligt viktig roll att spela här och nu och antagligen också under en väldigt lång tid framöver. Det är nämligen precis som ledamoten säger: att det är många i vårt samhälle som faller mellan stolarna och som hamnar mellan systemen och reglerna och också mellan

myndigheter. Där behöver vi bli betydligt bättre på att dela information och på att samarbeta över gränserna. Då är samordningsförbunden väldigt bra.

Ledamoten påstår att vi har försökt lösa detta med finansieringen via ESF. Vi har alltså löst det. Men jag sa också tydligt: De förslag på förändringar av lagar som Försäkringskassan har inkommit med bereds just nu i Regeringskansliet, tillsammans med de förändringar gällande uppföljningssystemet som jag onekligen också tycker är väldigt viktiga.

Anf. 52 EVA LINDH (S):

Herr talman! Ja, det var därför jag inledde med att jag var glad över att det sades att detta faktiskt bereds vidare. Det är ju inte helt löst. Jag ser att det finns en möjlighet, men det är inte helt löst.

Jag har i nästan 20 år jobbat som socialarbetare. Jag har nästan aldrig mött någon som inte vill komma i arbete. En del säger att de inte vill det. En del har tappat så mycket av sin självkänsla att de säger att detta ändå är lite gött. Det tycker inte människor. De vill vara självförsörjande. De vill kunna bidra. Det finns en otrolig massa människor i Sverige just nu – en halv miljon – som faktiskt inte får göra det.

Vi behöver alltså göra mer. Det handlar om både och. Det handlar absolut om att ställa krav – det tycker jag också. Och det handlar om att ge möjligheter och förutsättningar och om det som samordningsförbunden gör. När samordningsförbunden är påhittiga – de är väldigt innovativa – och hittar nya sätt att ge stöd och hjälp måste vi fånga in det. Därför blir uppföljningen otroligt viktig.

För mig är det också en skillnad. Det handlar om att ställa krav och ge hjälp. Men att göra barn fattiga som en följd av detta tycker jag inte är rimligt – det vill jag bara säga.

Det som jag önskar, förutom att det här ska lösas, är att vi funderar på hur vi kan utveckla samordningsförbunden. Jag önskar också att alla våra system ska fungera. Men jag tror inte att vare sig statsrådet eller jag tror att det kommer att vara så under överskådlig tid. Det jag skulle önska är att man löser de här problemen och ökar användningsområdet för lagstiftningen, så att detta kan komma fler till godo.

Anf. 53 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Stort tack för interpellationen och möjligheten att debattera de här viktiga frågorna och, för min del, möjligheten att lyfta fram vad regeringen driver för frågor inom just det här området!

Jag kan bara konstatera att vi egentligen verkar vara synnerligen överens. Samordningsförbunden kommer att behövas under en överskådlig framtid, och då ska de ha så bra förutsättningar som möjligt. Den innovativa kraften, den stora kreativiteten, och möjligheten att växla upp och växla ut vissa pengar känner vi igen. Inte minst jag som har varit kommunpolitiker under många år vet att det finns en väldigt stark inneboende kraft i kommunerna och deras aktörer. De går inte

alltid hand i hand med myndigheterna och statliga Sverige, och det är väl ofta där det kan bli lite problem. Det gäller att göra rätt och riktigt, följa lagen och ge myndigheterna goda möjligheter att vara just den samordnande kraften samtidigt som vi för den sakens skull inte ska döda innovationskraften och möjligheten att på ett ibland lite finurligt sätt, som vi inte minst i Småland brukar uttrycka det, få fler människor att växa.

Jag ska göra mitt bästa. Det är definitivt viktiga frågor som vi bereder – både när det gäller uppföljningssystemet och när det gäller en eventuell ny lagstiftning. Men här och nu är det viktigt för mig att just vara lite finurlig. Det handlar då om att inte sätta stopp för att man ska kunna ta del av de viktiga ESF-pengarna – annars skulle projekt falla ned döda. Det handlar helt enkelt om att hitta en snabb lösning för att ESF-medlen ska komma dem till del som de faktiskt är avsedda för. Det handlar inte om att bygga stora kontor eller anställa många människor inom olika samordningsförbund utan om att verkligen se till att vi får till insatser som gör att fler människor växer, kommer till sin rätt och till syvende och sist kommer i egen försörjning och arbete och bryter utanförskapet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellationerna 2025/26:384, 385 och 386 om äldreomsorgen

Anf. 54 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Herr talman! Karin Sundin, Mikael Dahlqvist och Fredrik Lundh Sammeli har sammanfattningsvis frågat mig om jag avser att vidta åtgärder för att säkerställa äldres behov och rättigheter inom äldreomsorgen. Karin Sundin och Fredrik Lundh Sammeli har även frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa adekvat bemanning. Mikael Dahlqvist har också frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att säkerställa att kommunerna kan bygga ut antalet platser i särskilt boende samt om jag avser att verka för att statsbidragen till äldreomsorgen indexeras årligen.

Sverige har en ordning med kommunalt självstyre. Äldreomsorgen ryms inom det kommunala ansvarsområdet. Av bestämmelser i socialtjänstlagen (2025:400) följer att verksamheten inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet och att det för utförande av uppgifterna ska finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kommunerna har således både möjlighet och ansvar för att vidta åtgärder för att säkerställa personal- och kompetensförsörjningen samt möta behoven i kommunen, såsom att säkerställa platser på särskilt boende. Socialnämnden i en kommun är skyldig att rapportera till Inspektionen för vård och omsorg, Ivo, om en beviljad insats om vård eller omsorg till en individ inte har verkställts inom tre månader.

Kommunerna har genom den kommunala beskattningsrätten både ett långtgående ansvar för och en stor

möjlighet att påverka finansieringen av sin verksamhet. Skatteintäkterna utgör den allra största delen av kommunernas totala intäkter. Kommunernas ekonomiska förutsättningar är därför, liksom för övrig offentlig sektor, starkt kopplade till skatteunderlagets utveckling och den ekonomiska tillväxten. Ökad tillväxt och en återupprättad arbetslinje har därför stor betydelse för att långsiktigt stärka kommunernas ekonomi och förutsättningar att finansiera äldreomsorgen.

För att stärka kommunernas förutsättningar att utföra sitt välfärdsuppdrag höjde regeringen de generella statsbidragen med 6 miljarder kronor i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1) och 10 miljarder kronor i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1). Nivåhöjningarna, herr talman, var permanenta. Kommunerna får även fortsatt riktade statsbidrag för äldreomsorgen, såsom sektorsbidraget, som kommunerna kan nyttja utifrån sina egna förutsättningar och behov. Sektorsbidraget uppgår till drygt 4 miljarder kronor för 2026.

Sverige står nu inför en demografisk förändring där gruppen äldre – särskilt äldre äldre – ökar i antal. Det är såklart en positiv samhällsutveckling som speglar inte minst en ökad livslängd, en bättre hälsa och ett samhälle där fler kan leva ett långt liv. Samtidigt innebär denna utveckling att äldreomsorgen behöver fortsätta utvecklas för att just möta dagens och också framtidens behov.

Kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen är en mycket prioriterad fråga för regeringen, som fortsätter att arbeta med reformer på flera områden för en starkare och tryggare äldreomsorg i hela landet. Sedan 2023 är yrket undersköterska en skyddad yrkestitel, vilket bidrar till att säkerställa kompetensen inom omsorgen och öka yrkets attraktivitet och status. Det är också grundläggande om man ska jobba med differentiering av arbetsuppgifter.

Regeringen har också i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1) förstärkt och vidgat Äldreomsorgslyftet. Kompetenssatsningen föreslås förlängas till 2027 och omfatta 1,8 miljarder kronor per år för 2026 och 2027. Regeringen beslutade även den 15 januari 2026 propositionen *Ett språkkrav inom äldreomsorgen* (prop. 2025/26:93), där det föreslås att ett språkkrav för personal i äldreomsorgen införs i socialtjänstlagen.

Att skapa förutsättningar för seniora medarbetare att stanna kvar i sitt yrke så länge som möjligt och tillvarata deras kompetens och erfarenhet är också en viktig del för bemanningen och kompetensförsörjningen i äldreomsorgen. Socialstyrelsen har därför fått regeringens uppdrag att ta fram underlag för hur utförare av äldreomsorg kan tillvarata seniora medarbetares kompetens i verksamheten genom att få uppgiften att vara mentor för att stödja kollegor på arbetsplatsen (S2026/00074).

Frågor om bemanning och kompetensförsörjning är ytterst frågor för arbetsgivaren. Det handlar bland annat om att vara en attraktiv arbetsgivare, att hitta lösningar för ett hållbart arbetsliv och att stärka

ledarskapet. Ledarskapet har stor betydelse och kan påverka äldreomsorgens organisering och i allra högsta grad kvaliteten. Regeringen bedömer därför att det är angeläget att inte minst första linjens chefer tar del av de möjligheter som finns för att höja kompetensen inom ramen för Äldreomsorgslöftet.

Anf. 55 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Den här debatten är tänkt att handla om läget i svensk äldreomsorg. Läget är på många håll väldigt ansträngt. Kommuner och privata utförare har svårt att hinna med i utvecklingen när allt äldre är i behov av äldreomsorg. Det är svårt att få fram fler platser i tid, svårt att rekrytera personal, svårt att få ekonomin att gå ihop och svårt för de privata aktörerna att göra vinst utan att det går ut över kvaliteten. De rapporter vi får är att kris är det enda adekvata ordet vi kan använda för att beskriva läget i svensk äldreomsorg i dag.

Med detta sagt vill jag förstås tacka statsrådet Tenje för svaret. Jag tror dock att hon och vi alla här inne vet att Sverige har en ordning med kommunalt självstyre och att äldreomsorgen ryms inom ramen för det kommunala ansvarsområdet. Vi är förstås helt överens om vikten av det som står i socialtjänstlagen och som ministern redogör för, alltså att äldreomsorgen ska vara av god kvalitet och att det måste finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Men problemet i dag är att kommunerna inte har rätt förutsättningar för att klara det uppdraget, och resultatet av det är att äldreomsorgen inte har tillräckligt med personal med lämplig utbildning eller den erfarenhet som behövs för att kunna ge en äldreomsorg av god kvalitet.

Det är vad min interpellation handlar om. Det handlar om trygghetslarm som inte fungerar och som ingen hinner agera på när de fungerar. Det handlar om hygienrutiner som inte följs, och det handlar om bristande vård. Det handlar om äldre som inte får den näring de behöver för att kunna må bra.

Det vi kan följa i medierna om svensk äldreomsorg i dag är brister i en sådan omfattning att vi inte kan säga att det beror på tillfälligheter eller på att enskilda kommuner inte bryr sig eller inte har läst lagen tillräckligt. Det handlar ju om systemfel – kommunerna klarar uppenbarligen inte att leva upp till lagens krav. Det är inte heller någonting som bara jag och mina socialdemokratiska kolleger i dagens debatt här i riksdagen lyfter. Det är många som påtalar att det här är ett systemfel. Vittnesmålen från äldre, från personal och från anhöriga är oändligt många.

Häromdagen läste jag en krönika i Affärsvärlden av Joachim Berner, där han beskriver hur hans demenssjuka mor fick skabb på sitt äldreboende, hur personalen nonchalerade det och hur läkaren viftade bort det. Han vittnar om hur han fick ta emot en ström av berättelser från andra anhöriga som har stridit för att deras äldre ska få en god vård och en dräglig tillvaro. Hans slutsats är att det finns allvarliga systembrister i svensk äldreomsorg. Det finns så många exempel.

Anna Tenjes svar innehåller dock ingenting om läget i dagens äldreomsorg. Hon rabblar upp hur lagstiftningen fungerar, om beskattningsrätten, om statsbidragen och vad regeringen redan har gjort. Men det innehåller ingenting om det faktiska läget eller krisen i svensk äldreomsorg.

Min fråga till statsrådet blir därför: Ser statsrådet krisen i den svenska äldreomsorgen? Vad tänker hon att regeringen borde göra åt den?

Anf. 56 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Tack så mycket till statsrådet för det inledande svaret på våra interpellationer!

Jag måste börja med att säga att jag är bekymrad. Ministern beskriver väl situationen men svarar tyvärr inte på frågorna. Vi står inför en kraftig demografisk utveckling där andelen äldre ökar, framför allt de allra äldsta som vi vet har ett stort behov av vård och omsorg. Samtidigt ser vi i dag att de äldre får vänta på sina insatser som de har rätt till. Beslut fattas men verkställs inte. Kommunerna larmar om en ekonomi som inte går ihop.

Fru talman! Ministern återkommer till det kommunala självstyret, som jag i grunden är positiv till och som man ska värna och ge möjligheter. Problemet är inte att kommunerna inte tar ansvar – problemet är kommunerna saknar förutsättningar. När kommun efter kommun säger att vi inte klarar att bygga ut äldreomsorgen i den takt som krävs räcker det inte att hänvisa till ansvarsfördelningen. Då måste staten och regeringen kliva fram.

Fru talman! Jag hör inga nya besked. Jag frågade konkret vilka åtgärder ministern avser att vidta för att säkerställa fler platser i särskilt boende. Vi vet att platsbristen är stor redan i dag, vilket leder till att många äldre blir kvar hemma trots stora behov eller så blir de i värsta fall kvar på sjukhus tills de får ett lämpligt boende. Detta är inte värdigt. Ministern lyfter också den tidigare höjningen av statsbidragen, men dessa följer ju inte kostnadsutvecklingen. Det innebär i praktiken att äldreomsorgen i dag sakta men säkert urholkas.

Här finns en politisk skillnad, fru talman. Vi har prioriterat välfärden högre. Exempelvis 2023 och 2024 dubblade vi våra resurser till välfärden jämfört med regeringen. I årets budget har vi gjort en särskild satsning på cirka 2 miljarder för att öka bemanningen. Kommunerna möter ökade kostnader samtidigt som behoven växer. Det går inte ihop.

Fru talman! Jag vill därför ställa tre tydliga frågor till statsrådet: Vilka konkreta åtgärder tänker regeringen vidta för att öka antalet platser i särskilt boende? Varför vill inte regeringen säkerställa att statsbidragen följer kostnadsutvecklingen? Vilka åtgärder tänker man vidta för att säkerställa att beslut faktiskt verkställs i tid?

Det handlar i grunden om något enkelt: att äldre människor får rätt till vård och omsorg i tid.

Anf. 57 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Det ska vara tryggt att bli äldre i Sverige. Det kan inte bara vara en vision för politiker och politiken, utan det behöver vara ett löfte att vi i politiken gör allt vi kan för att varje människa ska känna trygghet genom hela livet. Men verkligheten är anorlunda när det handlar om äldreomsorgen. Äldre vittnar om otrygghet. Personal vittnar om stress. Anhöriga vittnar om oro. Och mitt i det här väljer regeringen att hänvisa till det kommunala självstyret. Det duger inte.

Det kommunala självstyret är en viktig del. Men när personalen springer mellan brukare eller när äldre möter nya ansikten från hemtjänsten varje dag – kanske flera gånger per dag – är det inte bara en fråga för det kommunala självstyret. Då är det en kvalitetskris i svensk äldreomsorg.

Fru talman! Ministern lyfter fram statsbidragen, men sanningen är ju att kommunerna pressas hårt. Demografin förändras, men resurserna hänger inte med. Resultatet ser vi tydligt. Det är färre anställda i omsorgen och mindre tid för varje äldre människa. Det är en arbetsmiljö där personalen går på knäna.

Tydliga besked saknas från regeringen om hur bemanningen inom svensk äldreomsorg ska stärkas. Att säga att det är arbetsgivarens ansvar tycker jag är att abdikera från det nationella ansvaret, för äldreomsorgen är inte vilken verksamhet som helst. Det handlar om människor i livets mest utsatta skede. Det kräver ett politiskt ledarskap.

Vi socialdemokrater är tydliga med att vi är beredda att ta ansvar och prioritera en nationell politik som stöttar kommunerna i den här verksamheten och möjliggör fler anställda och bättre kontinuitet. I äldreomsorgen ska äldres behov och inte ett minutschema styra. Min fråga i interpellationen är enkel: Var finns regeringens konkreta reformer för att öka bemanningen i äldreomsorgen?

När ministern och jag reser runt i landet kan vi se att det finns många som gör ett helt fantastiskt arbete. Det finns otroligt mycket att vara stolt över och äldreomsorg som verkligen är helt perfekt. Men jag är övertygad om att vi också möter verksamheter från norr till söder som har det riktigt tufft, där personalen går på knäna och där resurserna inte är tillräckliga. Då kan vi från nationell nivå inte bara kan säga att det handlar om kommunalt självstyre och att det är en kommunal angelägenhet. Vi är ju en aktör på det här området. Vi behöver ta större ansvar och prioritera frågan tydligare framöver, för utmaningen och krisen inom äldreomsorgen har bara börjat om vi inte förändrar politiken och byter riktning för Sverige.

Anf. 58 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack till ledamöterna för den här debatten!

Medarbetarna inom äldreomsorgen är helt klart vår viktigaste resurs. Vi talar i dag om kompetensbristen och kompetensförsörjningen inom äldreomsorgen. Det

är utan tvekan en av de största utmaningar vi står inför, givet den demografiska utveckling vi befinner oss i och har framför oss.

Fru talman! Utan undersköterskor och vårdbiträden stannar vår gemensamma välfärd. Därför behöver vi höja statusen så att fler vill arbeta med dessa livsviktiga och givande yrken. Arbetsmiljön måste också bli bättre. Medarbetarna och första linjens chefer måste givetvis få goda förutsättningar så att de orkar, kan och vill jobba ett helt arbetsliv.

Vi har varit väldigt tydliga från regeringens sida. Nu höjer vi steg för steg kraven för att få jobba inom svensk äldreomsorg. Det handlar först och främst, om att höja kompetensen genom Äldreomsorgslyftet, som vi år efter år har förlängt och utvecklat. Vi har dragit undan alla käppar som finns ur hjulen för att resurserna ska komma dem till del som verkligen behöver dem. Det handlar om personal och kommuner, men framför allt om att höja kvaliteten och kompetensen så att det kommer de äldre till del.

Vi har också jobbat med skyddande av yrkestitel, som är en mycket viktig och lyckad reform. Den ger ett kvitto på det man är utbildad för. Man får status och blir stolt över de arbetsuppgifter och den utbildning man har. Yrkestitlar kan även nyttjas för att differentiera arbetsuppgifterna inom äldreomsorgen, så att rätt personal gör rätt saker. Den kompetens och den erfarenhet som finns ska nyttjas på bästa möjliga sätt och på så vis ge möjlighet till fler att komma in via serviceyrken och rollen som vårdbiträde. Via Äldreomsorgslyftet kan man läsa till undersköterska, specialistundersköterska och så vidare för att höja kompetensen.

Den andra delen är språkravet. Det är känt sedan länge att det finns stora brister inom svensk äldreomsorg när det gäller språket. Det visade Coronakommissionen på. Det visade även Ivos rapporter tidigt på. Det har vi vetat länge. Under sina åttio år vid makten hade Socialdemokraterna kunnat starta, sätta igång och utreda saken. Det vägrade ni att ta tag i, men det gjorde jag.

En av de första utredningar jag tillsatte som minister gällde att få ett språkrav på plats. I sommar börjar det gälla. De äldre måste helt enkelt kunna förstå och göra sig förstådda. Det är grundläggande för att de äldre ska kunna bestämma själva i sin vardag men också få sina behov tillgodosedda, alldeles oavsett om det handlar om äldreomsorgen på ett särskilt boende eller om det gäller hemtjänsten. Det handlar även om patientsäkerhet – att man gör rätt, dokumenterar det man gör och får säkra överlämningar personal emellan.

Språkravet handlar också om arbetsmiljön. Kan man inte prata med varandra vid fikabordet, höra hur det går för sonen när det gäller körkortet eller för den delen vad man ska göra på semestern i sommar – då kittar man inte ihop det. Det är dessutom väldigt mycket onödigt frustration och problem som uppstår på grund av språkförbistring.

Fru talman! Den tredje delen är kanske den allra viktigaste. Nu ger vi tydligt lagstöd för kommunerna

att göra utdrag ur belastnings- och misstankeregister för att se till att det är lämplig personal som jobbar inom äldreomsorgen.

Sammantaget är de här tre stegen oerhört viktiga för att höja statusen och attraktionskraften hos dessa viktiga yrken. Medarbetarna får kollegor att lita på så att de vill och kan fortsätta jobba länge och stanna kvar i de här viktiga yrkena.

Anf. 59 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Det är helt riktigt som statsrådet säger att personalen är äldreomsorgens viktigaste resurs. Så vad säger då personalen? Enligt Kommunals medlemsundersökning säger nästan hälften, 43 procent, att bemanningen sällan eller aldrig är tillräcklig inom äldreomsorgen. Lika många anser att bemanningen är så låg att det åtminstone en gång i veckan innebär en risk för de äldre. En stor andel menar att det finns risk för de äldre varje dag.

Bara lite drygt var tredje, 36 procent, av Kommunals medlemmar upplever att de har förutsättningar att ge god omsorg och tillgodose de äldres individuella behov varje dag. Jämfört med den undersökning Kommunal gjorde bland sina medlemmar för fem år sedan säger personalen i äldreomsorgen i dag att underbemanningen har blivit värre. Kompetensnivån har sjunkit, och man hinner mindre än vad man hann för fem år sedan.

I rapporten sammanfattar man detta med att rätt bemanning i dag är ett undantag snarare än en regel. Det är ett perspektiv på svensk äldreomsorg – eller, om man så vill, 12 000 perspektiv på svensk äldreomsorg, för det var 12 000 av Kommunals medlemmar som svarade på enkäten.

Ett annat perspektiv på läget i svensk äldreomsorg är lex Sarah-anmälningarna, alltså fall när personalen enligt lag har varit skyldig att rapportera missförhållanden. Sveriges Television har gjort en genomgång av Ivos granskningar av lex Sarah-anmälningar inom hemtjänsten under 2024. Den visar att brister i omsorgen i 12 av 190 fall ledde till att den äldre avled. Flera av dessa äldre avled ensamma efter att ha använt sitt trygghetslarm – ingen hade tid att komma. Någon fick hjälp först flera timmar efter att ha slagit larm efter en stroke. Flera personer avled efter att inte ha fått mat eller omsorg under en längre tid. Det var alltså 12 personer som dog för att personalen inte hann göra sitt jobb. Enligt den ansvariga enhetschefen på Ivo är dessa 190 lex Sarah-anmälningar och de 12 dödsfallen bara toppen på ett isberg.

Vi tar det igen: 12 döda. Det är 12 för många, och det är toppen av ett isberg. Jag tänker att statsrådet nog borde ha ett svar på vad man kan göra för att förhindra detta.

Det är bra att ministern lyfter fram den reform som regeringen ärvde av den tidigare socialdemokratiska regeringen och som innebär att undersköterska i dag är en skyddad yrkestitel. Det är bra att regeringen fortsätter med Äldreomsorgslyftet så att personal inom äldreomsorgen kan vidareutbilda sig på betald arbetstid. Det

är också en reform som sjösattes av den tidigare socialdemokratiska regeringen.

Det är inte sant att Socialdemokraterna, som statsrådet påstår, inte orkade ta tag i frågan om språket i äldreomsorgen. Det var en av de saker som vi sa i valrörelsen 2022: Vi måste ställa krav på språkkunskaper.

Det är alltså bra reformer som statsrådet lyfter fram, men de räcker uppenbarligen inte för att mota krisen i svensk äldreomsorg. Och frågan är: Ser statsrådet krisen? Och vad tänker statsrådet i så fall göra åt den?

Anf. 60 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Än en gång tack till statsrådet för svaret på min interpellation! Men jag måste tyvärr konstatera att jag saknar tydliga besked. Ministern beskriver väl systemet men inte hur vi löser kärnfrågorna.

Fru talman! Vi har redan i dag en situation där äldre människor får vänta på särskilt boende trots att beslutet är fattade. Det är inte ett planeringsproblem. Det är ett kapacitetsproblem som beror på att många kommuner i dag inte får driftsekonomin att gå ihop.

Att hänvisa till att kommunerna har ansvar löser inte bristen på platser, som jag sa i mitt inledande anförande, utan min fråga kvarstår: Hur ska regeringen vara med och stimulera så att det byggs fler boenden inom äldreomsorgen?

Fru talman! Jag håller med ministern om att statusen inom yrket måste höjas, absolut. Det är en av grundförutsättningarna när det gäller det problem vi ser inom svensk äldreomsorg i dag. Mina socialdemokratiska kollegor har på ett förtjänstfullt sätt redan redogjort för olika infallsvinklar när det gäller svensk äldreomsorgs utmaningar.

Men, statsrådet, vi verkar ha fundamentalt olika uppfattningar när det gäller finansiering. Socialdemokraterna hävdar att det behövs betydligt mer resurser inom svensk äldreomsorg för att bland annat lösa problemet med statusen inom yrket. För att kunna lösa det problemet krävs det, fru talman, bättre arbetsvillkor och bättre arbetsmiljö. Många gånger kostar detta pengar – pengar som kommunerna inte har i dag. Därför kvarstår min fråga: Avser regeringen att stärka kommunernas ekonomiska situation när det gäller äldreomsorgen framöver?

Fru talman! När det gäller rättssäkerheten hänvisar ministern till Ivo, och det är formellt rätt och riktigt. Men problemet är att Ivo inte har tillräckligt med muskler eller mandat för att kunna påverka kommunerna så att de till exempel verkställer beslut snabbare. Man kan efter en längre tid utdömda vite, som ministern vet, men det är en trög process. Detta innebär att många äldres rättigheter inte uppfylls. Därför kvarstår min fråga även här: Anser ministern att dagens system skyddar de äldres rättigheter tillräckligt?

Det som efterfrågas av kommuner, personal och äldre själva är inte fler beskrivningar av hur systemet fungerar. Det som efterfrågas nu är politiskt ledarskap och konkreta beslut. Där tycker jag att regeringens svar fortfarande är otillräckligt.

Anf. 61 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Jag noterar att statsrådet återkommer till tre delar som kan beskrivas som det kommunala ansvaret, tillväxten och kompetensförsörjningen, och statsrådet räknar upp en rad enstaka reformer. Men inget av detta är svaret på problemen här och nu. Jag tänker att vi kan ta dem i tur och ordning.

För det första: det kommunala självstyret. Ja, kommunerna har ansvar. Men staten har också ansvar för förutsättningarna. Annars skulle vi inte ha ett sektorsbidrag, ett äldreomsorgslyft och andra viktiga delar. Detta är ett område där kommunerna och staten delar på ansvaret. Och sanningen är att det när regeringen väljer att prioritera sänkta skatter för de rikaste framför att säkra resurser till välfärden är de äldre som får ta smällen med en försämrad äldreomsorg.

När det sedan gäller det andra, tillväxten och kompetensförsörjningen, kan man verkligen ifrågasätta den politik som regeringen har bedrivit den här mandatperioden, med över 100 000 fler arbetslösa som resultat. Detta pressar också kommunerna genom ett sämre inflöde av skattepengar.

Äldreomsorgen kan inte vänta på en bättre konjunkturcykel; de äldre finns här och nu. Det är äldreomsorgen här och nu som behöver fungera. Jag tänker att regeringen här och nu behöver säkerställa reformer som bidrar till att vi kan ha en större satsning på äldreomsorgen och till det som utgör grunden för min fråga i den här interpellationen: Vilka konkreta reformer genomför regeringen för att säkerställa en ökad bemaning?

Mina kollegor här har tidigare precis som statsrådet berört detta med skyddad yrkestitel, och det är jättebra. Språkkravet är jättebra. Äldreomsorgslyftet är jätteviktigt. Allt detta är dels sådant som vi påbörjade och genomförde, dels sådant som regeringen har tagit vidare. Men vi behöver också ärligt konstatera att det inte löser problemet här och nu. Det räcker inte med det vi har gjort, utan de mest akuta problemen kvarstår: Det saknas resurser och personal här och nu för att kunna säkerställa en bra äldreomsorg.

Fru talman! Det är här regeringens politik så tydligt brister. Man har genomfört en politik med frysta statsbidrag till kommuner och regioner i ett läge med en hög inflation. Den kombinationen har verkligen tvingat in Sverige i en äldreomsorgskris som är allvarlig.

Äldreomsorgsministern pratar gärna om kvalitet, men som regering levererar man inte resurser. Man pratar gärna om kompetens men säkerställer inte bemaningen. Personalen hinner inte. Äldre får inte den tid de behöver.

Vi socialdemokrater har pekat ut en annan riktning. Det går att prioritera annorlunda. Det går att satsa mer statliga pengar för att som ett första steg möjliggöra 4 000 fler anställda i äldreomsorgen. Det skulle göra skillnad.

Min fråga är: Inser ministern att utan fler anställda riskerar alla andra reformer att bli otillräckliga?

Anf. 62 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag måste säga att det ändå är en smula underhållande att lyssna till socialdemokratiska ledamöter. De hävdar att de tillför mer resurser. De talar om de frysta statsbidragen och att man borde indexera upp dem. Men när man tittar på deras budget ser man att den är underfinansierad med 50 miljarder kronor.

Räknar man ihop era olika satsningar och inte minst de indexerade statsbidragen – eller för den delen de tillskjutna statsbidragen till äldreomsorgen – undrar man ändå: Hur ska ni finansiera detta? Det saknas de facto 50 miljarder i er budget.

Låt mig bemöta några av Mikael Dahlgqvists frågor, som handlar om att det råder platsbrist i en del kommuner. Generaliserar man kan man säga att ett flertal kommuner saknar plats på särskilda boenden, men det är långt ifrån alla. Förutsättningarna är olika. Andra kommuner har planerat på annat sätt och har definitivt ingen platsbrist på särskilda boenden. Det råkar också sammanfalla med de kommuner som välkomnar fristående alternativ och har infört LOV, det vill säga lagen om valfrihetssystem, som ger möjlighet för äldre att faktiskt välja. I de kommunerna är platsbristen betydligt mindre än i de kommuner där man väljer att driva allt i egen regi.

Min fråga till Socialdemokraterna är: Hur ska ni ha råd och möjlighet att bygga i kapp platsbristen när ni samtidigt vill begränsa den i och med att ni vill avskaffa LOV?

Socialdemokraterna vill avskaffa lagen om valfrihetssystem och skippa valfriheten för äldre, trots att detta i grunden har varit det som har möjliggjort att det byggts mer. Det innebär ju att man delar på kapitaltjänstkostnader och inte minst på risken och på de investeringar som behöver göras i kommunen. Man undgår inte alla kostnader, men man kan åtminstone kroka arm och mäta med att bygga fler boenden.

Detta vill alltså Socialdemokraterna avskaffa, och på så vis kommer platsbristen definitivt inte att bli mindre, särskilt inte i de kommuner där det redan är tufft.

Den andra frågan, som ledamoten Sundin var inne på, tycker jag är väldigt viktig. Det handlar om lex Sarah-anmälningarna. Jag vill vara tydlig med att det är bra och viktigt att kommunerna anmäler. Det är en del av förbättringsarbetet. Det är en del av det systematiska arbetet med att se till att saker och ting aldrig händer igen.

När jag gick igenom de anmälningar som ledamoten Sundin hänvisade till och som togs upp i SVT:s granskning blev det ganska tydligt att det inte hade gjorts någon vidare analys på aggregerad nivå av vad det är som gör att dessa fruktansvärda händelser kan inträffa. Det görs inte heller någon särskilt bra uppföljning.

Vad jag som ansvarig minister gjorde var helt enkelt att ge Ivo i uppdrag att analysera detta på en bättre nivå och återkomma med rekommendationer och riktlinjer för hur man ska göra för att detta aldrig ska hända

igen. Framför allt var jag dock noga med att säga att vi inte får låta det stanna vid detta. Att kommuner snyggt på papper kan redogöra för vad de ämnar göra för att detta aldrig ska hända igen räcker inte, utan nu följer vi också upp det.

Ivo har därför fått ett förstärkt och förtydligt uppdrag och utökade resurser just för att följa upp dessa delar, så att äldres rättigheter, som Mikael Dahlqvist tog upp i sin fråga, verkligen kan tillgodoses på ett betydligt bättre sätt.

Anf. 63 KARIN SUNDIN (S):

Fru talman! Låt mig sammanfatta något av det jag redan har sagt i den här debatten: Vi har färre anställda i äldreomsorgen. Det är färre undersköterskor i äldreomsorgen i dag än det var 2022 – 4,5 procent färre undersköterskor. Det är dock fler vårdbiträden. Personalen i äldreomsorgen menar att underbemanningen är större, att kompetensnivån är lägre och att man hinner med mindre än man gjorde för fem år sedan.

Personer dör till följd av brister i äldreomsorgen. De tolv personer vi har pratat om är toppen på ett isberg. Det är bra att man analyserar vad dödsfallen beror på. Men det kommer inte att räcka för att förhindra att det sker nya misstag i svensk äldreomsorg, för resurserna räcker inte till.

Vi socialdemokrater har i debatten här i dag fört fram några förslag på sådant man borde göra som vi skickar med till regeringen. Först och främst borde man se över finansieringen. Vi hör statsrådet tala om statsbidragen. Men faktum är att de senaste årens kostnadsökningar har varit större än ökningen av statsbidragen. Vi tycker att man borde indexera detta, så att statsbidragen följer inflationen. Då kan man planera. Då vet man vad man har att arbeta med i kommunal äldreomsorg.

Man borde satsa på bemanningen i äldreomsorgen. Vi menar att vi bör skjuta till pengar för att anställa fler medarbetare i svensk äldreomsorg.

Vi måste få primärvården att fungera. Det är bråttom med omställningen till en god och nära vård, så att det finns sjuksköterskor och läkare att tillgå i svensk äldreomsorg.

Ja, vi borde avskaffa LOV. När äldreomsorgen drivs av vinstintresse och inte av omsorg om de äldre drivs inte utvecklingen i rätt riktning.

Jag hoppas att statsrådet tar till sig av våra förslag.

Anf. 64 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Det som är tydligt i den här debatten om svensk äldreomsorg är att ministern Anna Tenje återkommande hänvisar till någon annan: Kommunerna ska lösa det, arbetsgivarna ska lösa det och tillväxten ska lösa det. Men under tiden växer behoven, och de äldre människorna får vänta.

Fru talman! Detta är inte en framtida utmaning. Det är en pågående verklighet. Vi har äldre som inte får plats på särskilt boende. Vi har beslut som inte verkställs, och vi har personal som inte räcker till. Vi har

dessutom kommuner som säger att ekonomin inte går ihop.

Det är intressant när ministern hänvisar till att platsbristen ser olika ut i landets 290 kommuner. Det är sant. Däremot delar jag inte statsrådets analys.

Vi kan ju se att det finns olika tillväxtzoner i landet. Det finns kommuner som går riktigt bra och har fördelar med mycket statlig service, statliga jobb och så vidare. Där har man en dynamisk arbetsmarknad och hög tillväxt. Sedan finns det kommuner som ligger mer perifert, där man saknar utbildningsplatser och så vidare. Det gör att tillväxten är låg. Ska dessa kommuner straffas för att de ligger i en del av Sverige där man har andra förutsättningar? Jag tycker inte det.

Fru talman! Det finns en politisk skillnad. Vi socialdemokrater har varit tydliga i den här debatten. Vi vill förbättra förutsättningarna för svensk äldreomsorg. Vi vill se till att det finns ekonomiska resurser. De reformer som vi trots allt är gjorda välkomnar vi, men det är pengar som saknas.

Anf. 65 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S):

Fru talman! Tack, statsrådet, för att du är här och har möjlighet att svara på våra frågor, även om jag inte upplever att svaren har varit särskilt många!

Låt oss lägga våra två budgetar bredvid varandra och granska dem! Då blir bilden också tydligare. Då ser vi vad regeringen och Sverigedemokraterna har valt att prioritera, vilket framför allt är skattesänkningar för de allra rikaste, och vad vi väljer att prioritera, vilket är en stark och bättre välfärd. Bara i år skulle det handla om 13 miljarder mer till välfärden, och det skulle göra skillnad.

I grunden handlar det om vilket samhälle vi vill ha, ett samhälle där äldreomsorgen pressas till det yttersta eller ett samhälle där vi har mer tid för varandra och där undersköterskan inte behöver välja mellan att hålla en hand eller att hålla tiderna i ett schema och där den äldre människan möts av trygghet och inte av stress.

Fru talman! Det är inte personalen som brister, och det är inte de äldre som kräver för mycket, utan det är politiken som inte räcker till. Jag tycker därför att det är problematiskt att regeringen lutar sig tillbaka när man i stället har möjligheten att kliva fram, att visa nationellt ledarskap och att prioritera välfärden och äldreomsorgen.

Vi socialdemokrater har lagt vårt förslag på bordet. På samma sätt som regeringen har gått vidare med Äldreomsorgslyftet och skyddad yrkestitel hoppas jag att äldreomsorgsministern tar sitt förnuft till fänga och krok armar med Socialdemokraterna för fler anställda med bättre villkor och för en äldreomsorg där värdighet och trygghet sätts först. De förslagen finns på riksdagens bord att rösta ja till.

Anf. 66 Äldre- och socialförsäkringsminister
ANNA TENJE (M):

Fru talman! Återigen: Stort tack till ledamöterna för den här mycket intressanta debatten!

Jag ångrar nu att jag slog ihop interpellationerna och att vi tog detta på ett bräde, för jag hade velat fortsätta debatten så mycket längre. Men det är tyvärr, fru talman, uppenbart att ledamöterna har skrivit sina tal tidigare och sedan inte riktigt lyssnar till vad jag säger och de svar som jag ger. Man håller sig i stället till talmanus och ger sken av att man inte får svar på sina frågor.

Så är det inte riktigt. Jag har varit tydlig med att vi nu steg för steg höjer kraven för att få jobba inom svensk äldreomsorg med högre kompetenskrav, med språkravet och med möjlighet att göra utdrag ur belastningsregister och misstankeregister. Detta gör vi för att de som arbetar inom svensk äldreomsorg ska ha rätt kompetens. Man ska kunna tala svenska, och man ska framför allt inte vara kriminell.

Detta gör vi också för att skydda äldre och för att öka tryggheten och säkerheten för dem. Vi sätter alltid de äldre i centrum. Men vi gör det också för medarbetarna när vi förbättrar arbetsmiljön och, framför allt, höjer statusen på de här viktiga yrkena. Genom att steg för steg höja kraven och då också öka statusen tror jag att man också höjer attraktionskraften för de här viktiga yrkena.

Ledamöterna har talat sig varma för att tillskjuta mer pengar och göra fler reformer. Men det handlar inte bara om att prioritera utan också om att finansiera. Om man inte har finansierat de förslag som man har i sin budget är detta ingenting annat än ren och skär populism och ett sätt att vilseleda väljarna och de äldre.

Vi är tydliga. Vi sätter äldres trygghet och säkerhet i centrum. Vi jobbar nu steg för steg för att öka kvaliteten. Vi går igenom Coronakommissionens rapporter och Ivos granskningar för att steg för steg kunna genomföra reformer för att öka kvaliteten och höja attraktionskraften för de här viktiga yrkena.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:
Proposition
2025/26:224 Ändamålsenliga utmätningsregler och utvidgad distansutmätning

Skrivelser
2025/26:225 Riksrevisionens rapport om statens insatser för trygga bostadsaffärer
2025/26:226 Riksrevisionens rapport om Sidas arbete med det humanitära biståndet

Motioner
med anledning av skr. 2025/26:153 Riksrevisionens rapport om internationella klimatinsatser
2025/26:3949 av Åsa Westlund m.fl. (S)
2025/26:3952 av Katarina Luhr m.fl. (MP)
2025/26:3958 av Rickard Nordin m.fl. (C)

§ 9 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 23 mars

2025/26:401 Flyglinjen Östersund–Umeå

av *Kalle Olsson* (S)
till infrastruktur- och bostadsminister Andreas Carlson (KD)

2025/26:402 Politisk trygghet för företag i den gröna omställningen

av *Jytte Guteland* (S)
till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:403 Tryggheten för trossamfund

av *Per-Arne Håkansson* (S)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

2025/26:404 Uttalande om Klimatpolitiska rådets rapport

av *Katarina Luhr* (MP)
till arbetsmarknadsminister och vikarierande klimat- och miljöminister Johan Britz (L)

2025/26:405 Statsbidrag till idrottsföreningar med koppling till vänsterextremism

av *Jonas Andersson* (SD)
till socialminister Jakob Forssmed (KD)

§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 23 mars

2025/26:634 Utvisning av ambassadpersonal vid Irans ambassad

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2025/26:635 UD-tjänstemän på Irans regims firande av islamiska revolutionen

av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.44.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 54 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Återrapportering från Europeiska rådets möte den 19 mars	1
Anf. 1 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	1
Anf. 2 MATILDA ERNKRANS (S).....	2
Anf. 3 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	3
Anf. 4 MATILDA ERNKRANS (S).....	3
Anf. 5 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	3
Anf. 6 MARTIN KINNUNEN (SD).....	3
Anf. 7 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	3
Anf. 8 MARTIN KINNUNEN (SD).....	4
Anf. 9 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	4
Anf. 10 HÅKAN SVENNELING (V)	4
Anf. 11 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	4
Anf. 12 HÅKAN SVENNELING (V)	5
Anf. 13 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	5
Anf. 14 ANNA LASSES (C)	5
Anf. 15 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	5
Anf. 16 ANNA LASSES (C)	6
Anf. 17 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	6
Anf. 18 REBECKA LE MOINE (MP)	6
Anf. 19 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	6
Anf. 20 REBECKA LE MOINE (MP)	6
Anf. 21 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	7
Anf. 22 ERIK OTTOSON (M)	7
Anf. 23 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	7
Anf. 24 ERIK OTTOSON (M)	7
Anf. 25 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	7
Anf. 26 MAGNUS BERTSSON (KD)	8
Anf. 27 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	8
Anf. 28 MAGNUS BERTSSON (KD)	8
Anf. 29 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	8
Anf. 30 FREDRIK MALM (L).....	8
Anf. 31 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	8
Anf. 32 FREDRIK MALM (L).....	9
Anf. 33 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	9
Anf. 34 ULF HOLM (MP)	9
Anf. 35 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	9
Anf. 36 JYTTE GUTELAND (S).....	9
Anf. 37 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	10
Anf. 38 ERIK HELLSBORN (SD).....	10
Anf. 39 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	10
§ 2 Justering av protokoll.....	11
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott.....	11
§ 4 Ärenden för bordläggning	11
§ 5 Svar på interpellation 2025/26:379 om omställningsstudiestöd som inte utnyttjas	11
Anf. 40 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L)	11
Anf. 41 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	11
Anf. 42 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L)	12
Anf. 43 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	12
Anf. 44 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L)	13
Anf. 45 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	13
Anf. 46 Gymnasie-, högskole- och forskningsminister LOTTA EDHOLM (L)	13

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:334 om samordningsförbundens förutsättningar	13
Anf. 47 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	13
Anf. 48 EVA LINDH (S).....	14
Anf. 49 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	14
Anf. 50 EVA LINDH (S).....	15
Anf. 51 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	15
Anf. 52 EVA LINDH (S).....	16
Anf. 53 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	16
§ 7 Svar på interpellationerna 2025/26:384, 385 och 386 om äldreomsorgen	17
Anf. 54 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	17
Anf. 55 KARIN SUNDIN (S).....	18
Anf. 56 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	18
Anf. 57 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	19
Anf. 58 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	19
Anf. 59 KARIN SUNDIN (S).....	20
Anf. 60 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	20
Anf. 61 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	21
Anf. 62 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	21
Anf. 63 KARIN SUNDIN (S).....	22
Anf. 64 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	22
Anf. 65 FREDRIK LUNDH SAMMELI (S).....	22
Anf. 66 Äldre- och socialförsäkringsminister ANNA TENJE (M)	22
§ 8 Bordläggning	23
§ 9 Anmälan om interpellationer	23
§ 10 Anmälan om frågor för skriftliga svar	23
§ 11 Kammaren åtskildes kl. 15.44.	23